

van
Otterplaat
tot Groenveldsweid

Een uitgave van de Stichting Langedijker Verleden

21e Jaargang - Oktober 2015

'De Otterplaat'.

Het blad 'De Otterplaat' is een uitgave van de Stichting Langedijker Verleden. Het verschijnt eenmaal per jaar en is gratis voor donateurs van de Stichting. De donatie is minimaal € 12,50 per jaar, losse nummers kosten € 8,50.

De Stichting Langedijker Verleden werd opgericht op 20 februari 1987 als opvolger van de Stichting i.o. Verborgten Verleden Langedijk, welke al bestond sinds 14 september 1984. De stichting staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Alkmaar onder nummer 41239871.

Bankrekeningnummer:
Rabobank Alkmaar e.o.: NL39 RABO 0346 6261 37

Website: www.langedijkerverleden.nl
E-mail: info@langedijkerverleden.nl

Het bestuur van de Stichting Langedijker Verleden wordt gevormd door:

Hans de Graaf (voorzitter)
Kroonstraat 1, 1724 RL Oudkarspel, tel. 0226-317437

Dick Zuiderbaan (secretaris)
Hondsdrif 4, 1724 TE Oudkarspel, tel. 0226-313722

Tanja Kuiper (penningmeester)
W. de Zwijgerstraat 6, 1723 KG Noord-Scharwoude,
tel. 0226-315422

Arie Kaan (bestuurslid)
Haesackerlaan 73, 1851 ML Heiloo, tel. 06-25405385

Jan Marsman jr. (bestuurslid)
Molenkade 13, 1723 MK Noord-Scharwoude, tel. 0226-315844

Piet van Kleef (bestuurslid)
Laanweg 1B, 1724 NJ Oudkarspel, tel. 0226-314802

Jaap Plakman (bestuurslid en webmaster)
Laanweg 18, 1724 NJ Oudkarspel, tel. 0226-341047

Ria Put-Luken (bestuurslid tot 1 juli 2015)
Kerklaan 17, 1723 KA Noord-Scharwoude, tel. 0226-317619

Lida Tauber-de Waard (bestuurslid)
Dorpsstraat 866, 1724 NV Oudkarspel, tel. 0226-318039

Frans Tromp (bestuurslid)
Kikkerbeet 13, 1724 XS Oudkarspel, tel. 0226-320319

Erelid: Jan Wijn (medeoprichter, oud-voorzitter en oud-bestuurslid).

De redactie van 'De Otterplaat' bestaat uit:
Jaap Plakman, Arie Kaan, Dick Zuiderbaan,
Jan Marsman Jr. en Hans de Graaf.

Redactieadres: Hondsdrif 4, 1724 TE Oudkarspel
Voor 1 september bijdragen insturen.

ISSN 1388-6215

Copyright: Gehele of gedeeltelijke overname van teksten en/of illustraties uit dit blad is alleen toegestaan na toestemming van de auteur of de redactie en met vermelding van naam van de auteur en naam van het blad.

Druk: Drukkerij Gerja te Waarland.

Inhoudsopgave:

blz

Overpeinzingen bij de voorplaat <i>Jaap Plakman</i>	2
Voorwoord <i>Voorzitter</i>	3
Opening van het seizoen 2015 <i>Redactie</i>	4
Reacties op het vorige nummer <i>Redactie</i>	6
70 jaar later <i>Redactie</i>	9
De Prinsengracht <i>Nellie Beers-Stoop</i>	10
De zwarte lijst van de winkeliers - het kastje van Rezelman <i>Dick Barten</i>	12
Duizenden Amersfoortse evacués naar Langedijk <i>Arie Kaan</i>	14
Stratenmakers-2 <i>Jan Marsman jr.</i>	20
Vraag over onbekende foto uit Langedijk <i>Arie Kaan</i>	21
Het nieuws van 100 jaar geleden <i>Redactie</i>	22
Mijn herinnering aan de oorlog <i>Dick Mulder</i>	29
Spoorlijn Noord-Scharwoude Dorp <i>Jan Marsman jr.</i>	30
Langedijk bevrijd, nu verder leven met de oorlog <i>Arie Kaan</i>	33
Mijn huisje aan de Boomgaard <i>Clary Kout</i>	37
Zoeken naar de Moeijes-Molen <i>Jaap Plakman</i>	47

Overpeinzingen bij de voorplaat

Hé, zult u denken bij het zien van deze Otterplaat. Deze foto op de voorkant heb ik al eens eerder gezien! Dat is inderdaad het geval, hij stond in de Otterplaat van 2013. Deze mooie foto is een afdruk van een glasnegatief afkomstig uit de nalatenschap van de vermoedelijke fotografe Elisa Catharina de Boer-van Bommel. Aan haar en enkele van de foto's die we van haar kleinzoon hebben gekregen, is eerder een artikel gewijd in de Otterplaat van 2013 onder de titel 'Fotocollectie van Bommel'.

De foto toont de toenmalige zuurkoolfabriek de 'Eendracht' in Zuid-Scharwoude. Deze zou in 1890 zijn gesticht door een drietal Langedijkers, t.w. de heren Arends, Kooy en Kramer. Na enkele jaren neemt Kramer de zaak over en zet deze voort onder eigen naam 'Kramer's Zuurkool'. De fabriek draagt overigens nog wel enige tijd de naam de 'Eendracht'. Zelfs nog na de verbouwing, waarbij voor de fabriek het voor Langedijkers bekende woonhuis en kantoor is gebouwd. Zie de foto hieronder van latere, mij niet bekende datum.

Van de meeste foto's die wij van Elisa Catharina de Boer-van Bommel in bezit hebben, is niet bekend wanneer deze genomen zijn. Van de foto op de voorplaat echter wel. Bij de bestanden in ons archief die betrekking hebben op een thema tentoonstelling over zuurkool in het Regthuis enige jaren terug vond ik stukken die nadere informatie bieden. Zo is er een beschrijving van de foto in een pamflet van 30 maart 1990, bij het 100-jarige bestaan van de fabriek. Het bevat de volgende tekst:

Deze foto is gemaakt in 1904 aan de voorkant. Rechts lege oxhoofden, voor volle vaten, die voor verzending klaar liggen en op de voorgrond een vat op de vlieg, dat met touwen in de schuit gevierd wordt. Linksachter het oventje met schoorsteen, waar het water gekookt werd voor het vaten schrobben (dit heeft Jan Schilder jaren gedaan). Links van dat schoorsteentje stond op de wal het 'huisje', zonder deur en zonder bril, alleen een schotje om op te zitten!! Steeds controle, en het zat niet zo makkelijk.

Op de achtergrond kool. Tegen de fabriek aan de houten lift, waarmee de lege vaten naar zolder en van zolder gingen, want de kuiperij was boven. Op de voorgrond een paar boerenjongens van Kalverdiijk, Warmenhuizen of Tuitjenhorn, die kool gelost hadden (zeiltje mee).

De personen, die erop staan zijn:

1. Jan Bruin. Slappe.
2. Jan Kramer, Hakkeprak
3. Ome Arie Bleeker.
4. Kees Kramer Gz., later Firmant, 1888-1942.
5. Willem Pannekeet.
6. Boers uit Broek.
7. Gerrit Kramer Jbz. stichter, eigenaar, 1850-1919.
8. Jan Schilder.
9. Gert Glas?
10. Zondervan, kuiper, is later geëmigreerd naar Amerika.
11. Dirk Komen, neef.
12. Ab Kok.
13. ?
14. Hendrik Rake.
15. Jan Kramer Gz., later firmant, 1891-1948.
16. Jan Schuffelen.
17. Jan Pluister, kuiper.
18. Styntje Kramer, 1890-1956.
19. Grietje Kramer, 1899-1946.
20. Tryntje Kramer, 1887-1913.
21. Klaas Grootjes, schoonzoon, later meesterknecht, 1870-1959.
22. Koolboer uit Warmenhuizen, Tuitjenhorn of Kalverdiijk.
23. Jan Groen (noemden hem Ome Jan).
24. Koolboer uit Warmenhuizen, Tuitjenhorn of Kalverdiijk.
(Jaap Pater?)
25. Idem.

Op de achtergrond in het midden de gevel van de "nieuwe Fabriek" uit 1901.

Het is even een puzzeltje om naam en persoon bij elkaar te zoeken, maar u komt er vast wel uit.

Voorwoord

De afgelopen weken kreeg ik van verschillende mensen de vraag *"krijg ik de nieuwe Otterplaat alweer snel in de brievenbus"*. Hoewel de bezorging vrijwel ieder jaar rond dezelfde tijd is, laat de vraag toch zien dat men altijd weer uitziet naar het nieuwe nummer. De Otterplaat wordt meestal dezelfde dag nog 'verslonden' en we krijgen altijd veel reacties die zonder uitzondering positief zijn. Soms krijgen we aanvullingen op artikelen en heel soms worden we erop gewezen dat we ergens een foutje hebben gemaakt. Hoewel we dit natuurlijk zoveel mogelijk proberen te vermijden, blijkt toch maar weer dat wij ook niet alles weten.

We zijn heel blij met uw reacties en het helpt ons geweldig om de geschiedenis van de Langedijker dorpen zo nauwkeurig mogelijk vast te leggen. Het is voor ons ook een geweldige stimulans om ieder jaar weer een interessante en gevarieerde Otterplaat samen te stellen. Ik ben ervan overtuigd dat u het met me eens zal zijn, dat het ook dit jaar zeker weer is gelukt. Even een willekeurige greep uit de artikelen die u in deze uitgave aantreft.

Jan Marsman schrijft over het Noord-Scharwouder spoor dat dit jaar precies 100 jaar geleden is geopend. Toen van grote betekenis, maar op dit moment is hier vrijwel niets meer van terug te vinden.

Jaap Plakman heeft, aan de hand van een gekregen foto van een molen, op een knappe manier weten te achterhalen om welke molen het hier gaat en waar deze exact heeft gestaan. Hij weet en passant de foto ook nog te dateren op ca. 1910.

Clary Kout onderzocht de geschiedenis van haar huis aan de Boomgaard, dat misschien wel een van de oudste woningen in Langedijk is. Verder beschrijft ze hoe het pad de Boomgaard er voor de ruilverkaveling bij lag en wie er hebben gewoond. Het pad met misschien wel de deftigste naam in Zuid-Scharwoude is de Prinsengracht, Nellie Beers-Stoop haalt herinneringen op aan de speciale sfeer op dit pad, pardon deze gracht.

Arie Kaan gaat in op een toevallige ontmoeting die hij had in het Regthuis. Het inspireerde hem te schrijven over de komst van de vele evacués uit Amersfoort die tijdens de oorlogsdagen in mei 1940 in Langedijk werden opgenomen. Een operatie die al eerder in het diepste geheim en tot in detail was voorbereid en waarbij vrijwel alle huishoudens evacués moesten opnemen. Hoewel de evacués relatief snel weer terug naar huis gingen, zijn hieruit langdurige vriendschappen ontstaan, die soms nog steeds bestaan.

Ook in ons stichtingsbestuur is het afgelopen jaar het een en ander veranderd. We hebben afscheid genomen van Ria Put, Evert van der Plas en Jacob Greeuw die ik hierbij hartelijk bedank voor hun enthousiasme en hun inzet voor Langedijker Verleden. Elk op zijn of haar eigen manier en de een langer dan de ander, maar ik ben blij dat Ria, Evert

en Jacob als vrijwilliger bij Langedijker Verleden betrokken blijven. Nieuw in het bestuur is Arie Kaan, die al jarenlang nauw bij Langedijker Verleden betrokken was en een van de drijvende krachten achter de Otterplaat is.

Vorig jaar ging ik in mijn voorwoord in op de in ere herstelde dakruiter op het oude raadhuis van Zuid-Scharwoude. Ook dit jaar is er weer een stukje geschiedenis teruggekomen in de gevel van de vroegere Spar-winkel van Kraakman in Noord-Scharwoude. Jaren geleden moest het tegeltableau in de gevel, met daarop de naam De Gunst, helaas worden verwijderd omdat er stukken van naar beneden vielen. Een compliment aan de familie Glas, dat ze een kostbaar nieuw tegeltableau hebben laten maken dat nu weer in de gevel van de voormalige kruidenierswinkel prijkt. Hiermee wordt de geschiedenis van dit karakteristieke pand in herinnering gehouden.

Tot slot wil ik nog even ingaan op de toekomst van ons museum het Regthuis.

Dit heeft in de afgelopen periode nogal wat inzet van ons bestuur gevergd en op het moment dat ik dit schrijf, is nog niet bekend welke kant het op zal gaan. We staan als bestuur voor een groot dilemma, kopen we het Regthuis van de gemeente of niet. Als we niet tot aankoop overgaan, betekent dit dat we ons museum moeten sluiten en per 31 december van dit jaar de sleutel moeten inleveren. Als we het Regthuis kopen, nemen we de grote verantwoordelijkheid op ons om dit Rijksmonument in een goede staat te brengen en te houden. Een gebouw van ruim 200 jaar vraagt veel onderhoud en dat kost veel geld. Verder laat de bouwkundige staat op dit moment nogal te wensen over. We zijn hierover in gesprek met de gemeente Langedijk en onze inzet is om het Regthuis als thuisbasis van de Stichting Langedijker Verleden te behouden, maar dit moet wel haalbaar zijn.

Maar zeg nou zelf, er is toch geen betere bestemming voor dit voormalige raadhuis van de gemeente Oudkarspel denkbaar?

Opening van het seizoen 2015

Ruim op tijd waren de eerste genodigden al in 't Regthuis aanwezig

Op zaterdag 18 april 2015 werd tijdens het National Museum weekend het seizoen 2015 geopend met de tentoonstelling 'Langedijk bevrijd'. De aanleiding van de tentoonstelling was dat het dit jaar 70 jaar geleden is dat Nederland, en dus ook Langedijk, bevrijd werd.

Klokslag 10.00 uur opende voorzitter Hans de Graaf de bijeenkomst. Tijdens zijn openingswoord deelde hij mee dat de huur van 't Regthuis per 1-1-2016 door de gemeente is opgezegd. Stichting Langedijker Verleden heeft 't Regthuis aangeboden gekregen voor een maatschappelijke aankoopprijs. De Stichting staat voor een moeilijke beslissing. Niet alleen vanwege de vraagprijs, maar ook gezien de gebreken aan het ruim 200 jaar oude gebouw. De monumentenwacht en een onafhankelijk bouwadviesbureau hebben deze gebreken geïnventariseerd. Er is interesse voor sponsoring, maar het is de vraag of dat voldoende is. Als de Stichting 't Regthuis niet kan kopen, zal naar een andere locatie moeten worden uitgezien.

Hans de Graaf opent de bijeenkomst

Een positief bericht was dat het aantal donateurs nog steeds groeit. Inmiddels staat de teller op ruim 900 donateurs. Een teken dat het Langedijker Verleden leeft bij de inwoners.

Wie kon nu beter de tentoonstelling openen dat het 70 jaar geleden is dat Langedijk bevrijd werd dan ons bestuurslid, historiekenner en schrijver Arie Kaan. Arie heeft veel onderzoek verricht over de oorlogstijd en bevrijding in Langedijk. Hij heeft hierover diverse boeken geschreven.

In zijn presentatie gaf Arie tekst en uitleg over de gebeurtenissen die zich in Langedijk hebben afgespeeld vanaf de bevrijding op 5 mei 1945. Hij vulde de expositie aan met 'Leven met de oorlog' en duidde daarmee op de worsteling van de Langedijker gemeenschap met alles wat er zich in de oorlog had afgespeeld.

Natuurlijk waren de mensen dolblij dat ze weer vrij waren. Er werden bevrijdingsfeesten georganiseerd met optochten en spelletjes. Maar veel families hadden een dubbel gevoel. Ze hadden familieleden verloren, er waren vermisten en slachtoffers. Sommigen waren alles kwijt.

Arie Kaan vertelt over de gebeurtenissen na de bevrijding

*Na afloop werd er nog lang
nagepraat over oorlog en
de tijd na de bevrijding*

*Veel herinneringen werden opgehaald bij
het zien van de foto's*

Dan waren er de verschrikkingen in de kampen, de uitmoording van de miljoenen Joden. Hoe moest het verder? Ook vertelde Arie over de SS'ers, de NSB'ers, de Landwacht, de meelopers en natuurlijk de moffenmeiden, die kaalgeschoren werden ergens op de Nieuwe weg (N504).

Na de presentatie en de officiële opening togen de aanwezigen in kleine groepjes naar de expositiezolder, waar de gebeurtenissen en ontwikkelingen in Langedijk vlak voor en na de bevrijding alle aandacht krijgen. De expositie toont met behulp van foto's, artikelen en voorwerpen de bevrijdingsfeesten, de opening van het oorlogsmonument, de voedselvoorziening, de bonnen en het nieuwe geld, maar ook de terugkeer van burgemeester Schelhaas en de opstart van de politiek en de noodgemeenteraad. Een apart verhaal vormt de opvang van kinderen uit de grote steden tijdens de hongerwinter van '44/'45 en de rol van de firma's Hart en Eecen.

*Fiets met anti-plof banden en een mand met voor
de kachel bestemde koolstrukken tijdens de winter*

Reacties op het vorige nummer

Reactie van Ria Baltus-Beerends

Ze stuurt ons per mail de complimenten over deze uitgave van de 'De Otterplaat'. Speciale waardering heeft zij voor de artikelen van Henk Komen, die zo diep in de geschiedenis is gedoken en ons die vertelt alsof hij het zelf heeft meegemaakt. Ze vindt het jammer dat het Geestmerambacht, zoals het was, verloren is gegaan bij de laatste ruilverkavelingen. Het was een uniek stukje land. Maar ze heeft er vrede mee als ze bedenkt dat er nu mensen wonen die geen angst meer hoeven te hebben om natte voeten te krijgen. In dit verband citeert ze een stuk tekst dat de Romein Plinius de Oudere tweeduizend jaar terug over het gebied en de toenmalige bewoners schreef:

Er woont een armzalig volk op hoge terpen en eigenhandig gebouwde stellages, zodat hun huizen uitsteken boven de hoogst bekende waterstanden. Wanneer de golven het omliggende land overspoelen, lijken de bewoners op zeelieden, maar ze lijken op schipbreukelingen als het water is geweken. Dan jagen ze rondom hun hutten op de vissen die met het zeewater proberen te vluchten. Omdat ze geen vee kunnen houden, voeden ze zich - anders dan hun burens - niet met melk. En omdat het struikgewas in de wijde omtrek is weggespoeld, kunnen ze ook geen stuk wild vangen. Uit riet en biezen vlechten ze touw waarvan ze weer netten knopen om te vissen. Ze drogen met de hand geschept slijk - meer in de wind dan in de zon - en met die turf verwarmen ze hun maaltijden en hun door de noordenwind verstijfde ledematen. Ze hebben geen andere drank dan regenwater, dat ze bewaren in kuilen op de voorhof van hun huizen.

"Ruim tweeduizend jaar laten wonen wij hier en vechten we nog steeds tegen het geweld van de zee. We blijven geschiedenis maken, nu weer door de zandsuppleties voor de kust van Camperduin en Petten. Ik ben er trots op een stukje van het gevecht voor 'droge voeten' te kunnen meemaken", aldus Ria Baltus-Beerends.

Aanvulling van Jan Spaansen

Ook Jan Spaansen doet ons de complimenten en meldt: "Alhoewel ik door mijn werk voor het hoogheemraadschap diverse lezingen e.a. over het Noorderkwartier heb meegemaakt, toch weer een aantal aspecten tegengekomen die nieuw voor mij zijn. De bijdrage van Henk Koomen staat voor het grootste gedeelte ook in zijn boek: 'Kapellen aan de Dijk'. Zeer gedenken werk!"

Terugkomend op zijn bijdrage over Piet Volkers vult Jan aan dat Piet Volkers ook secretaris-penningmeester was van de Noord-Scharwouder polder. Hij werd dat met een tegenstem van Joost Heeringa en die liet dat ook af en toe aan Piet merken. Er waren 3 bestuurders en Piet maakte Joost dan duidelijk dat hij aan twee stemmen genoeg had. Heeringa was stevig gereformeerd en Piet liet dan weer merken dat hij van

de lichtste hervormde richting was.

"Ik moest wel eens wat papieren bij die Joost Heeringa brengen en zo herkende ik dat dubbele woonhuis aan de Westerweg op pagina 13. Die had de typisch gereformeerde bijnaam: 'Josefus Harriakkes' gekregen." Jan vraagt zich af of die Joost Heeringa een zoon was van de in het stuk van Henk Komen over Verburg genoemde 'G. Heeringa'?

Ger Bleeker vergist zich

Ger Bleeker zegt ons de nieuwe Otterplaat met veel aandacht en genoegen te hebben gelezen. Hij meent echter dat er een fout is geslopen in de genoemde volgorde van de meisjes Teetje Schagen, Marijtje Kroon en Hillegonda van Exter op bladzijde 6. Het blijkt echter dat hij die van de voorplaat (van 2013) en die van het onderschrift van de foto op bladzijde 6 door elkaar haalt. Vervolgens vraagt hij de Stichting of deze wil overwegen om verzamelbanden voor de Otterplaat te gaan uitgeven. Hierover heeft het bestuur tot op heden nog geen standpunt ingenomen.

Schilderij is niet van Jan Ijff maar van Ank Dullemond

Van Ank Dullemond ontvingen wij een uitgebreide reactie op het door ons bewerkte artikel van Piet Blokker met betrekking tot zijn emigratie naar Canada. In dat artikel staat op blz. 42 een schilderij dat door de redactie (of door Piet Blokker?) aan Jan Ijff wordt toegeschreven. Dat is niet juist, aldus Ank. Onderstaand de bijna volledige tekst van haar reactie:

"Enige tijd geleden werd me van verschillende zijden al gezegd: 'Weet je dat er een groot artikel over Piet Blokker in het tijdschrift 'Otterplaat' staat?' Dat wist ik niet, maar mijn jongste broer Wim en - naar ik meen - mijn nu oudste broer Kees zijn er op geabonneerd. Wim stuurde kort geleden een foto door van een kleuterklas uit Zuid-Scharwoude o.l.v. juffrouw Bakker.

Het betreffende schilderijtje

Naar aanleiding van dat mailtje van Wim vroeg ik hem naar het artikel over Piet Blokker. Dat oktobernummer 2014 wist hij me door te geven, maar wie schetst mijn verbazing, dat ik daar op pagina 42 bovenaan de afbeelding vind van het oorspronkelijke huisje van de familie Van Seventer, met daarbij, dat het een tekening was, die gemaakt is door Jan IJff, maar die ik meteen herkende als het schilderijtje dat ik indertijd maakte voor Gerda, de vrouw van Piet Blokker. Het is duidelijk geen tekening. Van Jan IJff bezit ik nog altijd enkele nieuwjaarskaarten met getekende dorpsgezichten. Schilderijtjes ken ik niet van hem en maakte hij bij mijn weten ook niet.

Het ontstaan van dit schilderijtje gaat verder terug dan de tekening van Jan IJff, die gemaakt moet zijn nadat er een tweede verdieping op het huisje is gemaakt. Uit mijn jonge jaren weet ik dat er vanuit de keuken een losse ladder naar de zolder ging waar het gezin van 4 personen onder het kale schuine dak sliep. Dan spreek ik over de laatste jaren van de oorlog e.v. Al jong ging Gerda de wijde wereld in. Ze ging naar Engeland (omstreeks 1958?) en als herinnering maakte ik een zwarte tekening op een ongeglazuurd wit bord en liet dat glazuren. Op de achterkant schreef ik enkele regels van een Engels gedicht, dat we op de ULO-school hadden geleerd: 'I remember, I remember, the house where I was born'. Dat bord heeft overigens geen lang leven gehad.

In de jaren '90 ben ik begonnen met schilderen en toen ik de oude schets terugvond maakte ik daar een schilderijtje van. Een schilderijtje uit de negentiger jaren van de situatie uit de zestiger jaren.

Het schilderijtje hangt nog steeds in Canada aan de muur, gezien de foto die me werd toegestuurd. Aan de hand van die foto maakte ik weer een afbeelding, die ik naar Canada stuurde en die nu als grijze muis in het tijdschrift terecht is gekomen.

Ik denk dat Piet het gewoon niet heeft geweten, dat het schilderijtje door mij is gemaakt. Het is een apart verhaal geworden, maar het leek me toch wel leuk dit door te geven".

De bevestiging van Piet Blokker

Wellicht geheel onafhankelijk stuurde Piet Blokker een reactie op zijn artikel: "We kregen de Otterplaat van Oktober 2014 toegestuurd via Ina Broekhuizen-Slot. We vonden het zeer interessant en dus heel erg bedankt! In het artikel dat ik schreef zijn helaas een paar onjuistheden geslopen. Op pagina 42 wordt het schilderijtje van het huis van 'Van Seventer' toege-

kend aan Jan IJff. Dat is niet juist. Het is geschilderd door Ank Dullemond, een vriendin van Gerda, m'n vrouw. Ze deed dat in 1991, maar zoals het er omstreeks 1957 uitzag."

"Het onderschrift bij de foto van blz. 44 luidt 'drie generaties', maar het zijn er natuurlijk vier! De foto is in het voorjaar van 1957 door Jan IJff genomen, toen we in Nederland op bezoek waren. V.l.n.r.: mijn grootmoeder Malina (de moeder van mijn moeder), die in Wenen woonde en toen ongeveer 74 jaar oud was, de baby is onze dochter Marina, 4 maanden oud, dan ik en tenslotte m'n moeder".

Correctie van Piet Otto

Piet Otto corrigeert ons op de aanvulling die wij van zijn eerdere reactie op bladzijde 7 hebben gemaakt. Hij meldt het volgende: "Ik wil nog even terugkomen op het berichtje over Otto's Boekhandel, waar staat dat mijn grootvader daar

Links staat het betreffende houten huisje

zijn zaak zou zijn begonnen in het huisje met de houten gevel links op de foto. Dit is niet juist. Hij liet zich op 21-jarige leeftijd inschrijven bij de Kamer van Koophandel in Alkmaar, (hij was van 1855) en vestigde zich toen in een woonhuis naast de Doopsgezinde Kerk. Deze werd in mijn jonge jaren bewoond door de familie Groenveld, vermoedelijk koster van de Doopsgezinde Kerk. Ik heb al heel wat moeite gedaan een foto van dit gesloopte huis te vinden, daar hier het begin ligt van Otto's. Misschien zit in jullie uitgebreide archief nog iets...? Zo ja, dan zou ik het zeer op prijs stellen als hier een kopie van kan worden gemaakt."

(Noot van de redactie: tot op heden is van genoemd pand nog geen foto boven water gekomen!)

2e rechts is de gesloopte boerderij

Arie Leijen weet antwoord

Arie Leijen reageerde op de vraag van Klaas Oud op blz. 9 over de ruimte waar nu de doorbraak is naar de Middenkoogweg: "Daar heeft vroeger een boerderij gestaan, waarin de Fa. Hart in 1903 begon met zuurkool maken. In 1908 is de firma verhuisd naar de plaats waar nu de fabriek staat. Of de boerderij hun eigendom was en wanneer hij gesloopt is, weet ik niet. Toen ik in de oorlogsjaren erlangs kwam om naar de school in Noord-Scharwoude te gaan, was het al een kale vlakte. Wel weet ik mij te herinneren dat er oud hout lag. In een gesprek met Jopie Oud (de zus van Klaas) bleek dat er door de Duitsers te zijn neergegooid en de buurkinderen van toen bouwden er hutten van".

"In het artikel van Henk Koomen over de boerderij aan de Westertweg las ik dat daar mijn oud-ooms met hun gezinnen hadden gewoond. Dit was voor mij geheel nieuw. Jan Tiel en zijn gezin zijn, nadat ze eerst naar Sint Pancras waren verhuisd, vertrokken naar Dirkshorn. Daar is hij lange tijd koster geweest in de Gereformeerde Kerk.

Vanwege zijn grote stappen als hij door de kerk liep had hij al gauw de bijnaam "Jan-stap-allemachtig". Klaas Leijen en zijn gezin zijn verhuisd naar Oudkarspel naar het huis vooraan op de Liefdelaan, zie de foto op bladzijde 17, rechts van de boerderij waar ik geboren ben. Zie ook de voorplaat van de Otterplaat van 2013".

"Nog even een opmerking naar aanleiding van de opmerking van Rens Valkonet op blz. 18 over de aangeschoten bommenwerper die zijn bommen losliet boven Oudkarspel. Ik weet dat deze op weg was naar Berlijn, maar dat de missie onderweg werd afgebroken wegens een defecte staartkoepel, waardoor de staartschutter buiten bewustzijn raakte. De bemanning besloot de bommen af te werpen en dat was toevallig boven Oudkarspel. Het vliegtuig was een Avro Lancaster Mk. II. met 7 personen aan boord, die allen behouden terugkwamen van deze missie op hun basis in Engeland".

Een briefje van Nettie Newland-Zeeman

Tenslotte ontvingen we een briefje van Nettie Newland-Zeeman. Ze meldde het een prachtige uitgave te vinden waarin drie artikelen haar persoonlijk sterk raakten:

Het artikel van Jaap Kroon over de Witte Boetjes. Ze heeft bij haar thuis een schilderij aan de wand hangen met deze Witte Boetjes, dat in de jaren vijftig door Grada Bouman is gemaakt, haar opvolgster als onderwijzeres op de OLS in Broek op Langedijk.

Het verhaal van Piet Blokker, die ze heel goed kende van de Spoorzoekers. Piet's vrouw Gerda van Seventer zat in de groep van de Spoorzoekers die zij vanaf 1950 leidde. Het artikel van Arie Kaan over Jan Vlug. Jan ziet ze nog steeds 1 x per jaar als de oudste groep Spoorzoekers weer bij elkaar komt. Deze groep bestaat nu nog.

70 jaar later

Van Jaap-Jan Wiersma kregen we onderstaande foto's toegestuurd.

De eerste foto is genomen bij de bevrijdingsfeesten van mei 1945 in Langedijk en de tweede foto is 70 jaar later in dezelfde setting genomen door Piet Ooievaar.

Op de foto van mei 1945 zien we v.l.n.r. Aris Bouwens (geb. 14-6-1944), Jaap Wiersma (geb. 26-6-1944) en zijn broer Thijs Wiersma (geb. 13-5-1941).

Op de foto van mei 2015 zien we Aris, Jaap en Thijs op dezelfde plek als 70 jaar geleden. Het lijkt warempel wel of het karretje in die 70 jaren fors gekrompen is!

Er is wat verwarring over een eerste prijs die zou zijn gewonnen. De verwarring is of het voor de categorie voor versierde karren was in 1945 of voor versierde knarren in 2015.

Wij houden het erop dat ze vooral 'hèel bloid benne dat ze d'r samen nog benne na die 70 jaar!'

Dat straalt er duidelijk vanaf.

De Prinsengracht

De Prinsengracht voor de verkaveling

De Prinsengracht na de verkaveling

De Prinsengracht was vroeger een eilandje dat alleen per brug te bereiken was.

Je kon er als je een flinke vaart had zo vanaf de Dorpsstraat overheen fietsen. Later werd er een soort van dwarsbruggetje voor gezet, omdat het door de drukte op de Dorpsstraat te gevaarlijk werd.

Ik heb van 1947 tot 1967 op de Prinsengracht gewoond.

De Prinsengracht toen en nu

Er was altijd reuring en gezelligheid want aan kinderen geen gebrek.

Tijdelijk woonden er 100 kinderen op de Prinsengracht. We speelden dan ook altijd buiten.

Knikkeren, touwtje springen, verstoppertje spelen, tollen, bokkie springen enzovoort.

Nee we verveelden ons nooit. En 's winters natuurlijk schaatsen.

Mijn vader bond binnen de schaatsen onder en dan bracht hij ons op zijn rug naar het ijs, met de waarschuwing "denk om de wakken en de poep op het ijs", want de wc kwam in die tijd nog op de sloot uit. Wij konden dan zo om de Prinsengracht heen schaatsen.

De mensen uit die tijd dat ik er woonde, staan mij nog levendig voor de geest.

Ik begin maar voor aan de noordzijde met de fam. Frederiks, nog een fam. Frederiks, Piet en Martha Kraakman, Dries Bergen, Cris Bergen, Kees en Martha Bekker, fam. Schuffelen, buurvrouw Bergen, moeder van als ik het goed heb 2 dochters en 7 zonen, waarvan er 4 op de Prinsengracht woonden.

En dan zijn we bij de fam. Cor Stoop aanbeland, waar ikzelf deel van uitmaakte. Wij woonden zelf op de Prinsengracht nummer 22 en hadden een gezin met 7 kinderen.

De kinderen van het gezin Stoop.

Boven v.l.n.r. Piet en Rina

Onder v.l.n.r. Dik, Nellie, Hannie, Ad en Nico

Hier zit ik op de brommer van mijn zwager

Naast ons woonden de burens Kraakman, een groot gezin met 11 kinderen.

Ik zie buurvrouw nog aan de schoonmaak: alles naar buiten om te luchten tot de lapjes stof aan toe.

Zomers lagen we daar te zonnen op het grasveld, want wij hadden geen tuin. En dat vond ik toch gezellig.

Daarnaast woonde buurvrouw Kieft en buurvrouw Kieft maakte graag een praatje bij het hek als het mooi weer was. Aan elke kant had je 2 en tegenover je 4 burens.

In het volgende huis woonde de fam. Duineveld-Masteling. Bij de fam. Piet Engering hebben mijn zusje en ik menig uurtje doorgebracht, want toen mijn moeder ziek was heeft buurvrouw Engering ons overdag opgevangen en

's avonds bracht ze ons weer naar huis in onze pyjamaatjes. Wij waren toen 4 en 2 jaar oud.

Ook toen we wat ouder werden, hebben wij er veel vertoefd. We deden er spelletjes en tv kijken, want die hadden wij toen nog niet.

En dan de 2 vrijgezellen Jaap en Teun Kos. In de zomer gingen we daar bollen pellen, altijd heel gezellig, onderwijl genieten van de Tour de France, moppen vertellen en liedjes zingen.

En je verdiende er ook nog een centje mee. Als de bollen klaar waren, kregen we gebak, in die tijd een delicatessen. Naast de gebroeders Kos woonde de fam. Arie Bergen. Vervolgens de fam. Masteling, Tromp, fam. Hink.

Aan de linkerkant van achter naar voren de fam. Nan en de fam. Korver.

Met Marian Korver speelde ik vaak. Op een dag kreeg Marian een zusje. Nu dat wilde ik ook wel.

Zonnen bij de burens

"Dan moet je een kikker in de goot gooien", zei haar vader. Wij op zoek naar een kikker en in de goot gegooit. Maar al wat er kwam geen zusje. Gemeen hoor, want bij ons was al lang geen moeder meer. Ik heb het die man heel lang kwalijk genomen.

Nu kan ik er wel om glimlachen.

Maar goed, naast de fam. Korver woonde de fam. Goedhart. Van de fam. Bruin weet ik dat de vader bij de bakker werkte en altijd langs de deur kwam venten. Hij was bang voor honden en dat was op de Prinsengracht heel vervelend, want er liepen heel wat honden los. Wat ook zo erg was: de hondenpoep, menig keer had je weer poep aan je schoen.

Vervolgens de fam. Berkhout, fam. V.d. Vliet, de burens Zijp, Beemsterboer en Bommer.

Met een dochter van de fam. Beemsterboer was ik vriendin en op zondagavond luisterden we naar hoorspelen van Paul Vlaanderen. Dat was af en toe zo eng dat ik niet alleen naar de overkant naar huis durfde en dan werd ik thuis gebracht. Eenmaal thuis keek ik dan onder het bed of daar niet een of ander eng figuur lag. Ja, dat waren nog eens tijden.

En zo had je ook nog de fam. Bommer, Pannekeet, Beemsterboer, V.d. Vliet, Bergen en de fam. Brammer.

Mijn ouderlijk huis toen en nu

Dit waren alle families die er woonden (van 1947-1967).

Ik hoop dat ik niemand vergeten ben. Enkele bewoners uit die tijd wonen er nu nog steeds, namelijk mevr. Hink, Wim Nan (Wim is overleden maar zijn vrouw Ellen woont er nog wel), Cor Masteling, Anton Tromp, Kees en Jan Bruin en mijn broer Ad Stoop woont nog in het ouderlijk huis, samen met zijn vrouw Gerda.

Dus ik kom nog geregeld op de Prinsengracht 22.

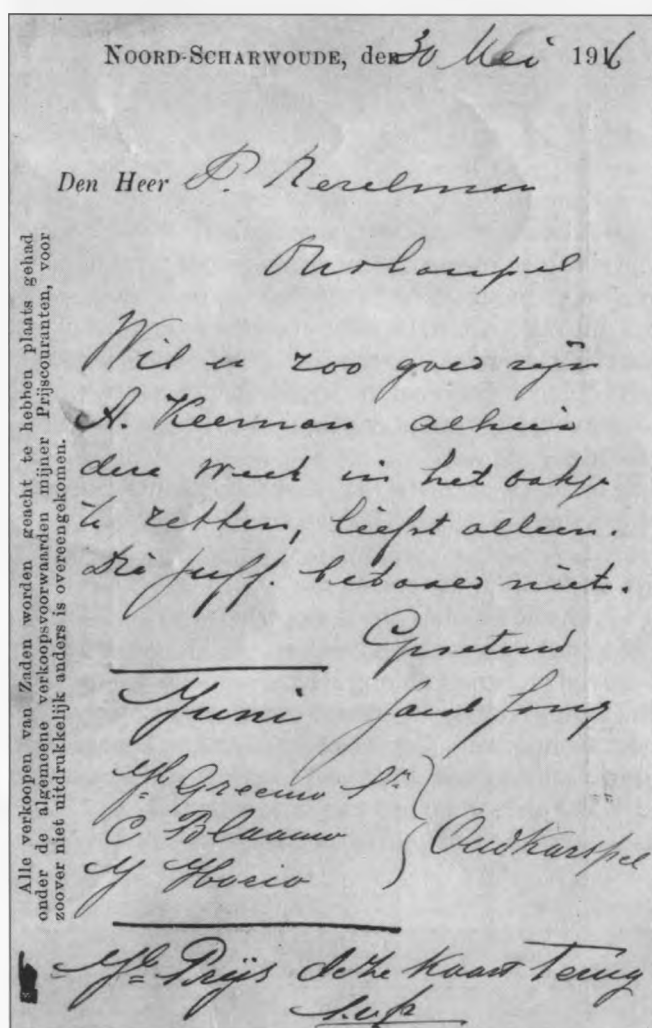
Mijn ouderlijk huis toen

Mijn ouderlijk huis nu

De zwarte lijst van de winkeliers = het kastje van Rezelman

Af en toe moet je opruimen, anders wordt het huis te klein. Plotseling kom je dan iets tegen, dat je nooit goed hebt bekeken. Zo vond ik deze briefkaart, geschreven door mijn grootvader Jacob Jong, gericht aan de heer P. Rezelman te Oudkarspel.

Op deze kaart, die werd geschreven op 30 mei 1916, wordt aan Rezelman gevraagd een kaart van juffrouw A. Keeman in het bakje van de wanbetalers te plaatsen en de kaart van Jb. Prijs terug te zenden. Er bestond dus een groep winkeliers, die elkaar door middel van een kaartsysteem, waarschuwden voor klanten die te laat of helemaal niet betaalden. Soortgelijke systemen, gebaseerd op het vertrouwen van alle betrokken leveranciers, heb ik zelf nog in de jaren tussen 1950 en 1970 meegeemaakt. Deze zwarte lijsten werden alléén aan branchege-noten verstrekt.

Aan de voorzijde van de kaart is te zien, dat dit soort kaarten persoonlijk werd bezorgd en na betaling door de klant werd teruggezonden. Juffrouw Keeman heeft dus haar schuld netjes voldaan.

Voor de eerste maal zie ik, dat zoiets als een zwarte lijst over wanbetalingen tijdens de Eerste Wereldoorlog al bestond!

Wij kunnen ons nu amper meer voorstellen, dat verreweg de meeste leveringen op krediet werden gedaan – skroif ut maar op. Alle betalingen werden contant gedaan.

Zelfs grotere klussen als het schilderen van je huis werden door de handwerkers éénmaal per jaar (in januari) gefactureerd en geïncasseerd. In februari zat mijn vader dan ook altijd krap bij kas.

BRIEFKAART.

Aan _____

JACOB JONG,
Noord-Scharwoude.
■ HOLLAND. ■

Foto uit 1900. Jacob Jong voor zijn kruidenierswinkel en Piet de Wit bij zijn paardenkar

Grootvader Jong verkocht zijn kruideniersinventaris in 1917 en ging verder met zijn activiteiten in de zaadhandel. Op de foto uit 1900 en de ansichtkaart uit circa 1920 is de transformatie van de winkel van kruidenier tot zaadhandel duidelijk te zien. In 1900 zie je een typische kruidenierswinkel met goedgevulde etalages. Op de tweede foto zijn de etalages leeg want een etalage met zaad is geen attractie voor de kopers.

Uit het terugzenden van de kaart blijkt dat het kaartenbakje bij Rezelman goed heeft gewerkt. De mentaliteit van Langedijkers, die hun schulden meestal op tijd betalen, bleek ook in 1939, toen alle tuinders hun schulden uit de crisisjaren netjes aan grootvader Jong betaalden.

Zijn er nog lezers van de Otterplaat die ons meer over de vereniging van winkeliers kunnen vertellen?

Ansicht uit ca. 1920. De kruidenierswinkel is zaadhandel geworden

Duizenden Amersfoortse evacués naar Langedijk

Onverwacht bezoek

"Komt u verder, hartelijk welkom in ons museum. Mag ik vragen waar u vandaan komt?"

Zo begroet ik twee oudere dames op een zondag in juni 2015 in het Regthuis in Oudkarspel. Ik heb daar dienst als suppoost.

"Uit Amersfoort", is het antwoord. Ik reageer daarop met: "het heeft toch toevallig niet te maken met de evacués uit Amersfoort die in mei 1940 naar Langedijk kwamen?"

Dat heeft het dus wel! De ene dame, Ada Poelert, blijkt een van de duizenden die destijds weg moest uit Amersfoort en met de trein naar Langedijk kwam. De andere dame is een vriendin die haar in de auto heeft meegenomen. Ze verbleven nu toch in de buurt en Ada wilde al zo lang nog een keer kijken naar de plaats waar ze was opgevangen. Samen met haar ouders en oudere zus was ze toen bij mensen in huis geweest.

Toen was ze bijna 6 jaar, nu is ze 81, eindelijk kan ze zien of ze nog iets herkent. Ik heb daarover zelf, na 75 jaar, een hard hoofd in.

Gegevens achterhalen

Toch begin ik maar wat vragen te stellen, zoals In welk dorp was u geplaats? Ik noem de vier Langedijker dorpen op en het blijkt Oudkarspel te zijn geweest. Het was over een brug, dan een pad op en het was het laatste huis. De naam van het pad weet ze niet meer. Op de vraag hoe de mensen heetten bij wie ze in huis was, komt slechts het antwoord: *"we noemden ze ome Klaas en tante Jo."* Ik heb weinig hoop dat ik hier verder mee kom. Het zou ook wel heel toevallig zijn na zoveel jaren. Misschien herkent ze iets op oude foto's. Ik laat allerlei foto's zien van bruggen over de Voorburggracht in Oudkarspel, maar er is helaas nergens een duidelijke herkenning. Dan opeens, omdat er ook een foto van de brug naar Engelenburg bij zit, herinner ik mij dat daar lang geleden familie van mij heeft gewoond: Klaas Kaan met zijn vrouw Jo Kaan - Borst. Zelfs zo lang geleden, dat ik daar zelf nooit ben geweest. Ik bezocht ze pas toen ze al in het bejaardentehuis Westerlicht in Alkmaar zaten. Ik kende ze dus wel degelijk persoonlijk. *"Woonden ze op het pad Engelenburg",* probeer ik. Heel in de verte lijkt Ada dit wel bekend voor te komen. *"Was hun achternaam misschien Kaan?",* ga ik verder. Dat klinkt voor haar toch ook wel bekend. Ze weet ook nog dat ze geen kinderen hadden en ze dacht dat ome Klaas ook iemand met een hoge functie was.

De brug over de Voorburggracht naar Engelenburg, we kijken naar het woonhuis van L. Kalverdijk (links, op de hoek) met daarnaast zijn koelhuis

Nu begin ik echt enthousiast te worden! Klaas Kaan had namelijk geen kinderen en was in 1939 in de gemeenteraad van Oudkarspel gekozen. Bovendien zat hij in allerlei besturen en vertegenwoordigde hij de tuinders in de crisistijd van de jaren 30. Tot in Den Haag overlegde hij voor steunregelingen voor die tuinders. Naast zijn gewone werk als tuinder was hij dus veel bezig met papieren documenten.

Het zal toch niet waar zijn . . . is ze uitgerekend bij mijn oom en tante in huis geweest?

Naar Engelenburg

Ik zie maar een mogelijkheid om daar definitief achter te komen: we gaan naar dat huis op Engelenburg om te kijken of ze het daar herkent. Mijn twee medesuppoosten vinden het goed en we rijden erheen. De situatie daar is na zoveel tijd wel behoorlijk veranderd. De brug over de Voorburggracht is weg, de Voorburggracht zelf en de Laansloot aan de noordkant van Engelenburg zijn gedempt en beide zijn asfaltweg geworden. Na enig vragen komen we bij het goede huis, waar de bewoners ons hartelijk ontvangen en we mogen binnen kijken. Het was een typisch tuindershuis met het woongedeelte aan de voorkant en de dars daar weer achter. Nu is het behoorlijk verbouwd, maar de houten trap in het midden is er nog. Ada loopt de trap nog eens op en zegt: *"ik zie in gedachten zo weer de zolder die je zag bovenaan de trap"*.

Ada voor het huis waar ze in 1940 was opgevangen

Daarna gaan we naar buiten naar het al lang niet meer in gebruik zijnde pad dat ooit naar de brug ging en ja, ook dat herkent ze nog. Hoewel ik nu wel overtuigd raak dat we de goede plek hebben, wil ik toch nog een laatste bewijs. Ik zal via de computer foto's opsturen van Klaas Kaan en Jo Kaan-Borst en dan kan ze kijken of ze het inderdaad zijn. Ik neem afscheid van twee heel blijde mensen, die zich vereerd voelen dat er zoveel aandacht is besteed aan hun bezoek.

Het pad van Engelenburg voor de verkaveling, we kijken richting het westen, links de schuur van Kees Barsingerhorn, rechts het koelhuis van L. Kalverdijk

Herinneringen komen terug

Al snel reageert Ada op mijn foto's en bevestigt dat het beslist mijn ome Klaas en tante Jo zijn! Ook haar zus Riet ziet het meteen. Door mijn meegestuurde vragen naar meer informatie komen bij beiden langzamerhand de herinneringen weer boven. Ze schrijven terug wat ze nog weten:

"12 mei 1940 werden de inwoners van Amersfoort gesommeerd te evacueren. Per trein werden de mensen vervoerd naar Alkmaar en omgeving. De familie Poelert, vader, moeder, Riet 11 jaar en Ada 5 jaar, stapte uit op het station van Oudkarspel. Met vele evacués stonden ze te wachten wat er verder ging gebeuren. Er kwamen twee heren aan waarvan een regelateur en naar later bleek Ome Klaas. Mijnheer X wees

Klaas een gezin aan waarop Klaas vertelde daar niet mee akkoord te gaan en wees zelf de familie Poelert aan. Dat lijkt mij een keurig gezin en die wil ik graag in ons huis ontvangen.

Lopende is de familie naar het huis gegaan en over het bruggetje werden zij hartelijk ontvangen door tante Jo. Er was een slaapkamer met een puntdak en daarin stond een tweepersoons bed en twee opklapbedden aan iedere kant. Ook stond een kastje en twee terracotta armstoeltjes met een lage

Het huidige pad van Engelenburg, we kijken naar het oosten, richting de Voorburggracht

Jo Kaan-Borst en Klaas Kaan

rugleuning. Riet en Ada stonden veel naar scheepjes met witte kool te kijken die langs voeren. Als ze naar binnen moesten komen, kwam je in een gang met donkerbruine lambriering en liep je via de keuken naar de kamer en zo weer de gang in. Dat waren leuke rondjes voor Ada, want Ada wandelde dan met de hond Berry Ellings van Saaftingen. Riet weet dat er een paar keer bruine bonen zijn gegeten en dat haar moeder, een

zeer slechte eter, dagelijks met het gezin over de brug naar een snoepwinkel liep en dat Pa daar voor Ma chocolade kocht. Dat mochten Ome Klaas en Tante Jo niet weten. Ome Klaas had een goede baan bij de gemeente als Archivaris? Tante Jo was een hele lieve zachte vrouw en regelde het huishouden. Er zijn nog briefwisselingen geweest. De familie is met de trein weer huiswaarts gekeerd."

Waarom evacuees naar Oudkarspel?

Laten we eens kijken hoe die evacuatie voor het hele dorp Oudkarspel was geregeld en waarom die evacuatie nodig bleek te zijn. Daarvoor keren we terug naar de situatie van de jaren 30, toen Nederland zwaar gokte op zijn neutraliteit. Dat was in de Eerste Wereldoorlog immers prima gelukt en waarom zou dat niet opnieuw een goede strategie zijn. Na de inval van Duitsland in Polen op 1 september 1939, met de daarop volgende oorlogsverklaring van Frankrijk en Engeland aan Duitsland op 3 september 1939, kwam het besef dat Nederland toch bij een nieuwe oorlog betrokken kon raken. Dan zouden delen van het land onder water gezet worden en kwamen sommige gebieden in de frontlinie te liggen. Tijd dus om evacuatieplannen te maken voor de bevolking daar. Daarom worden de burgemeesters van de in aanmerking komende vluchtoorden via een telegram opgeroepen om op vrijdag 29 september 1939 in het stadhuis van Alkmaar bijeen te komen voor een spoedvergadering. De oproep komt van het ingestelde Bureau Afvoer Burgerbevolking. Burgemeester Wijnveldt van Oudkarspel

moet daar ook heen. Tijdens die vergadering wordt heel duidelijk gesteld dat er geen barakken voor opvang zullen komen. Dat zou niet alleen te duur zijn, er is vooral geen tijd meer voor. De mensen zullen worden ondergebracht in al bestaande huizen. Of de burgemeesters maar willen opgeven hoeveel woonhuizen er in hun gemeenten zijn. Ook graag de schuren of niet-bewoonde opstallen aangeven. De norm wordt dat er 75 % van de bestaande bevolking bij zal komen om te huisvesten. Het Bureau beseft dat het hoog lijkt, maar het moet. Om aan te geven dat er ook echt haast bij is, wil het Bureau al op maandag 2 oktober 1939 (3 dagen later!) de woongegevens van de burgemeesters in bezit hebben.

Wijnveldt krijgt dat nog voor elkaar ook.

Er worden voor de betreffende vluchtoorden 9 commissies ingesteld om alles goed te regelen:

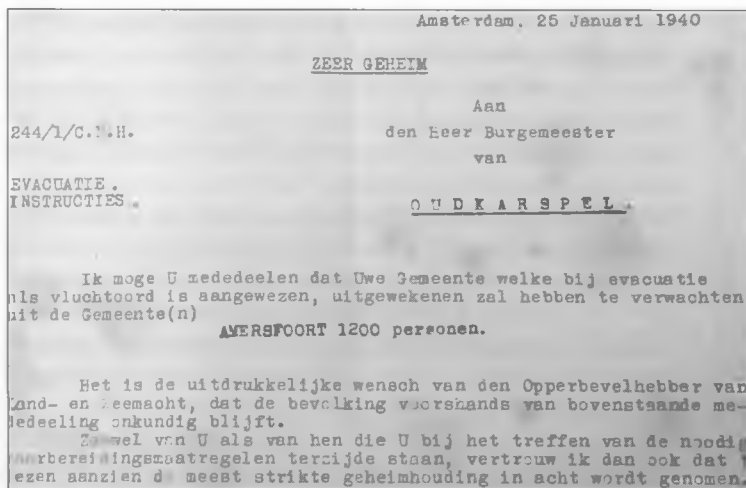
1. Huisvestingscommissie, welke beschikbare woonruimte is er en hoeveel personen kunnen daar bij
2. Indelingscommissie
3. Transportcommissie, die de beschikking krijgt van 5600 bedden- en kussenzakken
4. Stationscommissie, die zorgt met de transportcommissie voor de afvoer van vluchtelingen naar de voor hen bestemde wijken
5. Geneeskundige commissie, voor zorg en vervoer van zieken en een hulpziekenhuis
6. Levensmiddelencommissie, die moest zorgen dat er een voorraad van ongeveer 3 weken was
7. Kledingcommissie
8. Registratiecommissie
9. Centrale commissie, voor de algemene leiding

Er zullen nog meer vergaderingen volgen, maar willen de burgemeesters elke onnodige ruchtbaarheid vermijden van alles wat er besproken is? Geheimhouding is dus geboden.

Burgemeester Wijnveldt treft voorbereidingen voor Oudkarspel

Dat geldt misschien voor die vergaderingen, maar intussen wordt er wel de nodige informatie gevraagd van de inwoners. Ieder perceel krijgt alvast een formulier om in te vullen wat de woonsituatie is: wat is de oppervlakte, de hoogte, hoeveel kamers zijn er, zijn er ongebruikte bedden en matrassen? Ook graag de bijzonderheden vermelden, zoals vader of moeder ontbreekt en is er een zieke of hulpbehoevende? Die gegevens worden gebruikt voor de indeling van de komende vluchtelingen.

Burgemeester Wijnveldt van Oudkarspel inventariseert de woonsituatie in zijn dorp en geeft door: woonhuizen 1166, leegstaande woningen 34 en niet-bewoonde opstallen 30. Opgeteld zijn dat in totaal 1230 'netto bergingsmogelijkheden'.

Bericht van 25 januari 1940, nog steeds ZEER GEHEIM

Op 25 januari 1940 krijgt hij bericht (ZEER GEHEIM) dat Oudkarspel 1200 mensen uit Amersfoort zal krijgen. Op zijn vraag of ze ook dieren moeten opvangen, is het antwoord dat er alleen mensen komen.

Op 5 februari 1940 vergaderen de burgemeesters van vluchtoorden opnieuw in het stadhuis van Alkmaar en daar hoort hij wel iets vreemds. Voor Noord- en Zuid-Scharwoude wordt als uitlaadstation het station Noord-Scharwoude (bij Het Verlaat) aangewezen, maar voor Oudkarspel blijkt dat Warmenhuizen te zijn. Hij verzoekt in plaats daarvan het laadstation van de groenteveiling in Noord-Scharwoude (de Noordermarktbon) aan te wijzen. Dat is slechts vijf minuten gaans en vanaf Warmenhuizen is dat bijna twee uur! Zijn verzoek wordt echter afgewezen, want de militaire autoriteiten hebben dit vastgesteld en die veranderen dat niet zomaar.

Ondertussen gaan de voorbereidingen op allerlei gebieden door. Wijnveldt stuurt op 12 februari 1940 een lijst van de bevolking van Oudkarspel door naar de burgemeester van Amersfoort. De gegevens ervan, zoals beroep en godsdienst, kunnen van dienst zijn bij het aanwijzen van de gezinnen. Zo kunnen bij voorbeeld katholieke Amersfoorters in een katholiek gezin in Oudkarspel komen. Een mooie gedachte, maar de burgemeester van Amersfoort meldt dat dit in de praktijk ondoenlijk is. Door de Wijk- en Groepsindeling in zijn gemeente gaat dat nooit lukken. Er zijn tientallen Wijken en elke Wijk is weer onderverdeeld in Groepen van 50 personen, met aan het hoofd een Groepsleider. Die heeft een kaart met de namen en kan dat als appèlkaart gebruiken. De bedoeling is die in te leveren bij de burgemeester van het vluchtoord, zodat die de mensen verder kan laten onderbrengen.

De regering nodigt de burgemeesters uit aan te geven wat ze nodig hebben bij de opvang, zoals beddenzakken, stro, kussens en kachels. Dat zal centraal worden ingekocht om kosten te besparen. Begin maart 1940 bestelt Wijnveldt 675 beddenzakken, 675 kussens en 12 kachels.

Half april 1940 is Oudkarspel in wijken verdeeld en zijn de gezinnen ingedeeld.

De Commissaris Afvoer Burgerbevolking geeft gelukkig op 15 april 1940 toestemming dat het uitlaadstation voor Oudkarspel toch station Noord-Scharwoude wordt. Maar de 'Staat Spoorwegvervoer' kan niet zomaar gewijzigd worden, vindt de directeur van de Etappen- en verkeersdienst. Hij vindt het 'vervoer-technisch ontoelaatbaar' en dus gaat het niet door.

Bij alle voorbereidingen weet de bevolking, behalve een kleine groep die de organisatie op poten moet zetten, nog vrij weinig. Gelukkig komt wel op 3 mei 1940 het bericht dat de treinen tot het veilingterrein van Noord-Scharwoude mogen doorrijden. Op dezelfde dag stuurt het Ministerie van Binnenlandse zaken een schrijven naar de burgemeesters dat wel aan de voorgangers van kerkelijke gemeenten het vluchtoord verteld mag worden. Datzelfde Ministerie stuurt nog op 10 mei 1940 een regeling betreffende de kosten die de opvanggezinnen krijgen:

Voor de 1e persoon per dag	
huisvesting en voeding	f 0,60
Voor de 2e persoon per dag	
huisvesting en voeding	f 0,50
Iedere persoon daarna per dag	
huisvesting en voeding	f 0,40
Kind beneden 12 jaar per dag	
huisvesting en voeding	f 0,30
In het geval van 'geen nachtleger'	
per dag minder	- f 0,05
Voeding zonder huisvesting per dag	f 0,30
Huisvesting zonder voeding	f 0,15

Dat is maar net op tijd . . .

Evacués in pleeggezin in Noord-Scharwoude.
Het bordje met de nummers van de Wijk en de Groep staat tegen een boom.

Ze komen echt

Op diezelfde 10e mei 1940, op een vrijdag, wordt Nederland door Duitsland aangevallen en is het echt oorlog. De lang voorbereide evacuatieplannen moeten nu worden uitgevoerd. Op zondag 12 mei is het Eerste Pinksterdag, in normale omstandigheden een vrije dag, maar nu is het een en al drukte in Langedijk.

Op de goederenspoorlijnen van Broek op Langedijk en Noord-Scharwoude komen er voortdurend treinen aan met evacués uit Amersfoort.

De 4 Langedijker dorpen, in totaal nog geen 8.000 inwoners, krijgen samen een invasie van bijna 5.000 mensen te verwerken. Als alle gemaakte plannen kloppen, moeten die duizenden met hun koffers en tassen nu naar de aangewezen huizen worden gebracht. Dat moeten de 'Wegwijzers' doen, dat zijn Langedijkers die op lijsten staan omdat ze met de mensen mee kunnen lopen naar het juiste adres.

Coördinatie lijst van Wegwijzers

J. v. d. Slag	bedrucht.	22
Kie v. d. Slag	"	60
Piet Kamminga	"	5
Henk	"	5
Jac. Volgers	"	49
Corr. Gutter	bedrucht.	22
Gerret Barten	bedrucht.	4
Albert Reek	bedrucht.	66
Reinder Groot	bedrucht.	3
Klaas Volgers	bedrucht.	49
W. Kaan	bedrucht.	2
K. Kaan	"	2
K. Knecht	bedrucht.	13
D. Blom	bedrucht.	13
P. Smit	bedrucht.	12
H. Bouwens	bedrucht.	22
K. Scheltus	bedrucht.	35
J. Visser	bedrucht.	49
P. Smit	"	69
Cor. Witmeier	bedrucht.	5

De 'Wegwijzers' voor Noord-Scharwoude

Hoewel door die grote massa op die ene dag niet alles vlekkeloos verloopt, is aan het eind van de dag iedereen in een Langedijker huis beland. Hoe lang zal dit allemaal gaan duren? Niemand die daar een idee over heeft. In die onzekerheid is het dan maar afwachten en de tijd zo goed mogelijk door zien te komen.

De Langedijkers doen hun best om het hun gasten naar de zin te maken. Zelf nauwelijks bekomen van de zware crisisjaren voor de oorlog doen ze dat niet in een welvarende situatie. Wat ze wel kunnen doen, is hun hartelijkheid en belangstelling voor deze verdreven mensen tonen. Dat doen ze volop en ze laten de mensen ook kennismaken met hun leefomgeving. Voor de Amersfoorters is Langedijk namelijk wel een heel ander gebied dan ze gewend zijn. Al die akkers en sloten kennen ze niet en dan is het wel erg interessant dat gebied eens te gaan ontdekken. Dat wordt dus varen en oefenen hoe je moet kloeten in een schuitje.

Terug naar Amersfoort

Dan opeens... is het ook weer over! Tweede Pinksterdag is 13 mei en de dinsdag daarop geeft Nederland zich op 14 mei al over. Dat verandert de situatie compleet. Eerst ben je verdreven van huis en haard met de onzekerheid of je huis er nog wel staat. Een paar dagen later denk je al aan terugkeren en je huis inspecteren. Probleem is wel het vervoer, dat is niet zomaar geregeld met de nodige treinen. Enkel weten op eigen gelegenheid naar huis te vertrekken, de meesten vertrekken per trein op zondag 19 mei en de laatsten op maandag 20 mei.

En dan... keert de rust terug in Langedijk. Dat wil niet zeggen dat er geen contacten meer plaatsvinden tussen de evacués en de inwoners van Langedijk, integendeel! Al snel komen er schriftelijke dankbetuigingen, bezoeken over en weer en ontstaan er jarenlange vriendschappen.

Varen ter hoogte van de Kerklaan in Noord-Scharwoude

Ter hoogte van de Kerklaan in Noord-Scharwoude

Wat in ieder geval nooit meer weggaat, zijn de herinneringen aan Langedijk. De Amersfoorters dragen die hun leven lang met zich mee. Vol lof kijken ze terug op hun tijd in Langedijk. Ook op de (kleine) kinderen maakte het zoveel indruk, dat ze het nog steeds goed weten na 75 jaar. Ada Poelert is daar in dit geval een goed voorbeeld van. Toevallig in de buurt wil zij toch nog eens kijken waar ze ooit was opgevangen. Toevallig heb ik die dag dienst als suppoost, toevallig vraag ik op de juiste manier door, toevallig bleek ze bij verre familie van mij in huis opgevangen. Veel in het leven hangt van toeval aan elkaar, in dit geval maar gelukkig ook.

Dankbetuigingen

Bij terugkeer hoort de burgemeester van Amersfoort van zijn inwoners hoe goed en hartelijk ze zijn opgevangen. Al op 22 mei stuurt hij een telegram aan de burgemeesters van de Langedijker dorpen om zijn dank hiervoor uit te spreken.

Ook de Commissie Afvoer Bevolking geeft de complimenten voor de goede gang van zaken.

Vanuit de bevolking van Amersfoort komen er ook allerlei acties om hun dankbaarheid te onderstrepen. Er wordt geld ingezameld in de Wijken die naar Langedijk gingen en elk dorp wordt bezocht door een delegatie die een cadeau meebrengt.

Broek op Langedijk kan al op 9 augustus 1940 na een raadsvergadering hun cadeau bewonderen. Het is een nieuwe voorzitterszetel met 7 raadszetels voor hun in september 1940 te openen nieuwe gemeentehuis. Helaas is het maar weinig gebruikt, want de 4 Langedijker gemeenten zullen op 1 augustus 1941 worden samengevoegd tot 1 gemeente Langedijk. Het ameublement is dan lang niet toereikend voor de grotere gemeenteraad.

Diezelfde gemeenteraad wordt trouwens dan door de Duitse bezetter aan de kant geschoven en vergadert pas weer na de oorlog.

In **Oudkarspel** komt er op 2 november 1940 een delegatie van Wijk 5 om een schilderij aan te bieden en een oorkonde. In **Zuid-Scharwoude** komt, symbolisch precies na een jaar, op 12 mei 1941 een delegatie een aquarel en een oorkonde aanbieden.

Noord-Scharwoude krijgt als laatste op 29 september 1941 een schilderij met een oorkonde.

Los van de officiële dankbetuigingen blijven er tussen Amersfoort en Langedijk heel veel contacten in stand. Bezoeken over en weer versterken de vriendschapsbanden die tussen vele mensen zijn ontstaan. Het is een bewijs dat de Langedijkers in die week hun beste beentje voor hebben gezet, waardoor het veel moois heeft opgeleverd.

Maar laten we niet vergeten dat er een paar omstandigheden waren die daar erg aan hebben bijgedragen:

1. Het duurde maar een week
2. Het was mooi weer
3. Het begon met twee vrije Pinksterdagen
4. Het was een stille tijd voor het werk op de akkers

Dat is heel wat anders dan enkele maanden, met slecht weer, zonder vrije feestdagen en in de herfst in de drukke koolhaalterstijd.

Toch blijft dan over de hartelijkheid en hulpvaardigheid van de Langedijkers, want die was echt, dat kun je niet een week lang spelen.

Daarom is vooral dat blijven hangen in de geheugens van de Amersfoorters.

Bronnen:

Alkmaarsche Courant
Schager Courant
Regionaal Archief in Alkmaar, archief gemeente Oudkarspel, toegangsnummer 50.2.1.008, inventarisnummer 354
Gesprekken en e-mailberichten met Ada en Riet Poelart

Stratenmakers-2

In de vorige Otterplaat eindigde ik mijn artikel over de stratenmakers in Broek op Langedijk met de vraag of de fotograaf toch niet van iedere meter straatwerk een foto zou hebben gemaakt?

Niets lijkt minder waar. Bij het doorbladeren van het boekje 'Broek op Langedijk in oude ansichten' (uitgave K. Otto, Europese Bibliotheek 1974) kwam ik als nummer 53 nog een afbeelding tegen van stratenmakers. De foto van deze stratenmakers is volgens de omschrijving in het boekje gemaakt in 1924 en dat zal ongeveer in dezelfde periode zijn als de foto's van de vorige keer. Deze foto is een klein

stukje zuidelijker gemaakt, iets meer richting de Veilingbrug. De stratenmakers zijn aan het werk ter hoogte van het huidige adres Dorpsstraat 111 in Broek op Langedijk (huis rechts op de foto).

Behalve de stratenmakers staat ook de politieagent weer op de foto. Kennelijk moest hij het werk van de stratenmakers in de gaten houden of het weinige verkeer regelen dat het werk wilde passeren. Verder zien we een aantal kinderen. Iets verderop in de Dorpsstraat staat een wit paard rustig te wachten voor zijn kar tot de voerman het werk kan passeren.

Uit 'Broek op Langedijk in oude ansichten'

Wij zijn benieuwd of er nog meer ansichtkaarten of foto's bestaan van stratenmakers in Broek op Langedijk of een van de andere dorpen.

Als iemand zo'n ansicht heeft of weet waar het te zien is, dan zou een reactie naar de Otterplaat erg op prijs worden gesteld!

Vraag over onbekende foto uit Langedijk

Een jaar geleden kreeg ik een mail uit Andijk met de vraag: *Ik heb hier een foto van een huis wat staat of gestaan heeft ergens in de Langedijk. Het zou een familie Timmerman betreffen. Alleen heb ik geen idee waar dit huis op dit moment zou staan of gestaan heeft. Heeft u enig idee?*

Het is een vraag van Hessel de Greeuw uit Andijk, die veel tijd steekt in het achterhalen van namen op Andijker foto's. Hij verzamelt al ca. 45 jaar foto's van Andijk en noemt het één van zijn uit de hand gelopen hobby's. Hij weet alleen dat de 2e van links vooraan waarschijnlijk Grietje Timmerman is en dat die trouwde met Piet Groot uit Andijk. Hij weet ook de indeling van de personen op de foto:

- links voor 4 zussen Timmerman, die toevallig alle 4 naar Andijk zijn gegaan
- links boven hun echtgenoten
- rechts boven 4 broers Timmerman
- rechts voor 4 schoonzussen Timmerman

Ik beloof mijn best te doen om het te achterhalen en om twee redenen denk ik dat het me zal lukken. Allereerst herken ik het huis al snel als staande op de Dijk in Broek op Langedijk. Ten tweede ken ik een Piet Timmerman uit Broek op Langedijk van ruim 80 jaar die mij hopelijk meer kan vertellen.

Het huis

Ik rijd naar de Dijk en zie het huis inderdaad staan. Ik geef alvast de volgende informatie door:

- het huis staat in Broek op Langedijk
- het adres was vroeger Dijk 25 en is nu Dijk 53
- rechts naast het huis kun je nog naar het Dijkpad
- vroeger liep langs de Dijk de goederenspoorweg naar de Broeker Veiling

Zo, het huis is bekend, nu nog de familie Timmerman uitzoeken.

Het betreffende huis op de Dijk in 2014

Familie Timmerman

Ik zoek Piet Timmerman op in Broek op Langedijk, laat hem de foto zien en vraag of hij deze familie Timmerman kent. Ik heb geluk: het is zijn familie! Hij weet ook precies

de reden dat de familie voor dit huis bijeen is gekomen. Het huis is omstreeks 1927 gebouwd en de familie is bij elkaar gekomen om te vieren dat het huis af is.

De man rechtsboven op de foto is zijn vader Piet Timmerman en die liet het huis bouwen. Hij kreeg 10 kinderen en de Piet Timmerman van 82 jaar, waar ik nu mee sta te praten, is daarvan de jongste.

Hij maakt me ook duidelijk hoe het komt dat iemand uit Andijk mij deze foto kan laten zien.

De vader van deze 8 kinderen, 4 zoons en 4 dochters, is Jan Timmerman en die verloor zijn vrouw toen die 8 kinderen er al waren. Hij hertrouwde daarna met de weduwe Dekker uit Andijk, die zelf ook kinderen had. Omdat de weduwe Dekker uit Andijk kwam, ging de familie Timmerman regelmatig met onder andere verjaardagen naar Andijk.

Door die contacten met Andijk zijn de 4 dochters van deze Jan Timmerman daarom allemaal met een Andijker getrouwd.

De puzzel is opgelost en zelfs alle namen krijg ik te horen:

De namen van de dochters Timmerman en hun echtgenoten:

- de 1e links onder is Neeltje, trouwde met Willem Vriend uit Andijk
- de 2e links onder is Grietje, trouwde met Piet Groot uit Andijk
- de 3e links onder is Aafje, trouwde met Cor Gorter uit Andijk
- de 4e links onder is Anne, trouwde met Nanne Vriend (geen familie van Willem Vriend) uit Andijk

De namen van de 4 zoons Timmerman en hun echtgenotes:

- de 1e van rechts boven is Piet, trouwde met Elisabeth Visser
- de 2e van rechts boven is Klaas, trouwde met Marie Gutter (uit Opperdoes)
- de 3e van rechts boven is Cor, trouwde met Dieuwertje Bouwens
- de 4e van rechts boven is Jan, trouwde met een vrouw die jong is overleden en trouwde in 1914 voor de 2e keer met Jacoba Kamp uit Andijk, zij staat hier op de foto

Ik geef alle namen door aan Hessel de Greeuw en hij reageert blij:

"Nu heeft de foto een gezicht gekregen en deze gaat nu gedocumenteerd bij mij in het archief bij de familie Timmerman."

Het nieuws van 100 jaar geleden

Wat hield de inwoners van Langedijk bezig in 1915? Welk Langedijker nieuws haalde in 1915 de kranten? Wij hebben een selectie gemaakt uit het nieuws van 1915. Dit jaar hebben wij de berichten naar een aantal grotere onderwerpen geselecteerd en in een verhalende stijl beschreven.

1. Veiling en spoorlijn

Nadat Broek op Langedijk in 1902 werd aangesloten op de spoorlijn Alkmaar – Den Helder ontstond daar een grote bloei van de veiling, omdat de geveilde producten vanaf toen makkelijker vervoerd konden worden. De aanleg van de spoorlijn naar Broek op Langedijk was er daarom mede de oorzaak van dat de veiling in Noord-Scharwoude een kwijnend bestaan begon te leiden.

Na enkele jaren van gesteggel en onzekerheid werd in 1913, om het tij te keren, de veilingvereniging Noordermarktbond opgericht. Het plan omvatte de bouw van een nieuwe vaarveiling in Noord-Scharwoude, de aanleg van de spoorlijn Station Noord-Scharwoude naar Noord-Scharwoude-Dorp en de bouw van het veilingcafé (tegenwoordig De Volharding).

Al in 1914 werd de spoorlijn aanbesteed en in september 1914 was met de aanleg begonnen. Welke berichten over de spoorlijn en de veiling haalden de kranten in 1915?

Schager Courant - 23 januari

Er wordt getwijfeld of de spoorlijn het nieuwe (oogst-)seizoen gereed zal zijn. Als een van de oorzaken wordt het slechte weer genoemd.

Schager Courant - 20 februari

De polder Geestmerambacht verkeerde een paar dagen eerder in groot gevaar. Bij de aanleg van de spoorbrug over de ringsloot had in de Oosterdijk een doorbraak plaats. Door de toevallige aanwezigheid van veel zand, kon men met zandzakken het gevaar bezweren.

Schager Courant - 4 maart

Op 3 maart vond de aanbesteding van het veilinggebouw van de Noordermarktbond plaats.

Het werk omvatte het afgraven van ongeveer 13.000 m³ grond en het bouwen van 2 houten veilinggebouwen, 3 bruggen, aanlegsteigers etc. Het werk was begroot op f 25.000.

Er waren 12 inschrijvingen. Het werk werd gegund aan de laagste inschrijver Jb. Van der Plas te Broek op Langedijk, voor f 25.689.

Schager Courant - 1 mei

Van de nieuwe marktgebouwen waait de Hollandsche driekleur, het hoogste punt is bereikt.

Schager Courant - 26 mei

De benoeming van het veilingpersoneel wordt bekend gemaakt, met vermelding van naam en functie.

Schager Courant - 27 mei

Derde Pinksterdag werd door de polderjongens, werkzaam aan de nieuwe spoorlijn, uitgebreid gevierd in café Sch. aan de Spoorstraat (welk café was dat? red.). De grondwerkers verkeerden in een zeer opgewonden toestand en een grote vechtpartij vond plaats. Met als gevolg dat het café voor zes weken werd gesloten. Ook een ander café aan de Spoorstraat moet op zondagavond eerder sluiten. De journalist verzucht dat het er met de heren grondwerkers niet beter op schijnt te worden.

Schager Courant - 27 mei

Op deze en andere data wordt geadverteerd voor de aanbesteding van het te bouwen koffiehuis en bijbehorende werken op de goederenlaadplaats in Noord-Scharwoude.

Schager Courant - 16 juni

Gistermiddag werd de eerste veiling in het nieuwe veilinggebouw gehouden. Onder grote belangstelling van ingezetenen en kooplieden werden eerst een aantal toespraken gehouden, hoewel de officiële opening van de veiling nog op zich laat wachten tot het moment dat ook de spoorlijn klaar is. Onder andere de voorzitter van de Noordermarktbond, de heer Brugman, bedankte ongeveer iedereen en alles voor wat gepresteerd was in een zo korte tijd. Op die eerste dag werden 1 schuit wortelen en 26 schuiten aardappelen geveild.

Als eerste voer P. Langedijk Cz. uit Noord-Scharwoude langs de veilingklok met zijn schuit wortelen, welke f 2,80 per 100 bos opleverde en gekocht werd door P. Jes.

Schager Courant - 21 augustus

Het bestuur van de Noordermarktbond plaatst een advertentie voor de verhuur van het 'Wacht- en verversching-lokaal' bij de veiling en de spoorlijn per 1 september. Kennelijk verliep de bouw van het veilingcafé zeer voorspoedig. Het bestuur van de Noordermarktbond heeft nog een advertentie geplaatst, waarin wordt opgeroepen voor een vergadering om een feest voor de opening van de nieuwe spoorlijn te organiseren.

Als we ons realiseren dat dit feest al voor 1 september daarop volgend staat gepland, lijkt dat allemaal zeer kort dag.

Hot Bestuur van den Noorder Markt-
bond besloot in zijne laatste Bestuurs-
vergadering van 27 Aug. j.l. om bij de
feestelijke opening op 1 September

TWEE WAGONS GROENTEN

ten geschenke te geven aan het *Duitsche*
en *Engelsche*

„ROODE KRUIS”,

bestaande uit *UIEN, NEP, ROODE-
GELE- en WITTE KOOL.*

Zij, die hieraan eene bijdrage willen
geven, hetzij in producten of in finan-
ciëlen vorm kunnen zich tot *Dinsdag*
31 Augustus, 2 uur bij onderstaande com-
missie aanmelden.

J. Ootjers, Noordscharwoude.

J. Akkerman, Hugowaard.

C. Eecen Az., Oudkarspel.

Schager Courant, 28 augustus

Schager Courant – 28 augustus

In deze krant staan 3 verschillende advertenties in verband
met de opening en de openingsfeesten van de spoorlijn en
de veiling.

OPENING SPOORLIJN

Station-Dorp Noordscharwoude.

Woensdag 1 September 1915

Algemeene Feestviering

Oudkarspel en Noordscharwoude.

Het programma zal bestaan uit:

KINDERFEESTEN voor de schoolgaande Kinderen
in beide gemeenten.

VOORTS:

Optocht en Wedstrijd van versierde fietsen
voor dames en heeren.

ƒ 45.— aan prijzen (Kunstvoorwerpen).

Wedloop met hindernissen voor jongens
van 13—15 jaar.

ƒ 15.— aan prijzen (Kunstvoorwerpen).

Ringsteken op de fiets voor dames en heeren.

ƒ 25.— aan prijzen (Kunstvoorwerpen).

Balloopen voor meisjes van 13—15 jaar.

ƒ 15.— aan prijzen (Kunstvoorwerpen).

Des Avonds:

WEDSTRIJD VAN VERSIERDE VAARTUIGEN

ƒ 50.— aan prijzen (Kunstvoorwerpen voor particulieren of medailles
voor verenigingen).

Aan deze wedstrijden kan worden deelgenomen door hen, wier
Vereniging is aangesloten bij den Noordermarkt-bond.

— Inleggeld zal **NIE**t worden geheven. —

Aanmelding tot Maandagavond 6 uur; voor Noordscharwoude bij de
heeren A. Groot en P. Deutakom; voor Oudkarspel bij de Heeren
C. Eecen Az. en S. Timmerman.

Zie verder feestprogramma.

DE FEESTCOMMISSIE.

Schager Courant, 28 augustus

Schager Courant – 2 september

In de Schager Courant van 2 september staat op de voorpa-
gina een groot artikel over de festiviteiten ter gelegenheid
van de opening van de spoorlijn en de veiling. Het voert
te ver om dit paginagrote artikel hier samen te vatten. Van
alle activiteiten, toespraken, voordrachten etc. hoe groot of
hoe klein ook, wordt verslag gedaan.

Zelfs in de grote landelijke kranten wordt melding
gemaakt van de opening van de spoorlijn en de veiling,
maar die berichtjes beperken zich tot enkele regels.

Schager Courant – 18 september

Na de aanleg van de spoorlijn hield de N.V. Spoorlijn
Station-Dorp Noord-Scharwoude een strook grond langs
de vaart aan de noordkant van de lijn over. Deze strook
grond van ongeveer 1/3 hectare, verdeeld in 15 terreintjes,
bracht bij openbare veiling niet minder op dan ƒ 11.250.

In hoofdzaak werden deze terreintjes aangekocht door
groothandelaars, om in de onmiddellijke nabijheid van
de veiling en goederenlaadplaats een eigen opslagplaats
te hebben.

2. Eerste Wereldoorlog

Hoewel Nederland in de Eerste Wereldoorlog neutraal
bleef, kreeg ook Langedijk te maken met de gevolgen van
die oorlog, die in de rest van Europa in volle hevigheid
woedde.

Wegens militieplicht van den
tegenwoordige, wordt tegen 15
Eebruari a.s., een

Broodbakkersknecht

gevraagd, bij C. de Jong te Zuid-
scharwoude.

Schager Courant, 1 februari

Diverse kranten – eerste halfjaar

In het eerste halfjaar staan er berichtjes in de krant dat de
prijzen van de groenten hoog zijn. Deels komt dit door
ziektes in de groenten, maar ook door de grote vraag van-
uit het buitenland. Bij de oorlogvoerende landen bestond
een grote vraag naar groenten uit Nederland. In de loop
van het jaar 1915 vaardigt de regering daarom een export-
verbod uit, mede om de prijzen in Nederland te stabilise-
ren en waarschijnlijk om ook niet in de oorlog te worden
gezogen op beschuldiging van partijdigheid.

Landelijke en regionale pers - 1 maart en de daarop volgende dagen

Gedurende een aantal dagen houdt een vermakelijke correspondentie tussen Tweede Kamerlid De Jong en groentehandelaar Slot uit Broek op Langedijk de gemeoederen bezig.

Naar aanleiding van een opmerking in de Tweede Kamer van kamerlid De Jong, dat de uien bij groenteboer Zuidwijk in Den Haag zelfs drie cent per stuk kosten, stuurde de groentehandelaar dat kamerlid een telegram met de tekst: *Naar aanleiding van uwe jongste rede in de 2e kamer offerer ik u prima Langendijker (geen Kamper) uien, prima kwaliteit in iedere hoeveelheid à 1 cent per stuk.*

In antwoord hierop stuurde het kamerlid een briefkaart naar de groentehandelaar met de tekst:

Daar ik het nog niet tot uienhandelaar heb gebracht, kan ik van uwe vriendelijke offerte geen gebruik maken voor den verkoop van grote partijen. Om u mijn goede wil te tonen, heb ik uit waardering voor uw zoo vermakelijke telegram een postwissel van drie cent gezonden om mij franco Haag drie uien te doen toekomen.

Algemeen Handelsblad - 6 maart

In enkele dagbladen staat een bericht waarin het kamerlid een uitleg geeft van dit incidentje. Hij had geconstateerd dat de prijzen van vlees en groenten de laatste tijd sterk waren gestegen en dat vooral de tussenhhandel daar flink aan zou verdienen. Daarom pleitte hij voor een exportverbod van vlees en groenten, om speculatie tegen te gaan. Later dat jaar vindt zijn oproep voor een exportverbod overigens wel gehoor bij de regering.

Winkelbediende.

De Coöperatie „VOORUIT“ te Zuid Scharwoude vraagt, om zoo spoedig mogelijk in dienst te treden, een bediende in haar Kruidenierswinkel te Zuid Scharwoude voor den tijd van de mobilisatie.

Brieven aan de Administratie vóór of op 17 April

Schager Courant, 13 april

Alkmaarsche en Schager Courant - eind mei/begin juni
In de regionale kranten staan berichten dat de bakkers in Oudkarspel, Noord- en Zuid-Scharwoude verplicht worden goedkoop regeringsbrood te bakken. Volgens de krant was de gemeente Broek op Langedijk nog niet van de noodzaak overtuigd.

Regeringsbrood was brood dat de Nederlandse bakkers verplicht waren te bakken met meel van vooral inlandse tarwesooruten en toevoegingen zoals aardappel-, rogge- of peulvruchtenmeel.

— NOORDSCHARWOUDE

De Gymnastiekveren. „Hercules“ en „Hygiëa“ hebben een woord van hulde verdiend voor hetgeen ze hebben verricht ten bate der uit de gemeenten Oudkarspel en Noordscharwoude gemobiliseerden. Hunne uitvoeringen, waarvoor een flink aantal kaarten was verkocht, heeft een zoodanig batig saldo gehad, dat een degelijk cadeau aan allen kon worden uitgereikt, n.l.: een kistje van 50 sigaren, een sigarenpijpje, schrijfmep met inktpotlood en een pakje pleisters. Nog wel de moeite waard dus!

Schager Courant, 1 mei

Nieuwblad van het Noorden - 27 juli

Een afvaardiging van besturen van tuinbouwverenigingen in Langedijk zijn op audiëntie bij de minister geweest. Door een exportverbod van aardappelen zijn de voorraden opgelopen en als gevolg daarvan zijn de prijzen aanmerkelijk gedaald.

Schager Courant - 28 augustus

Ter gelegenheid van de opening van de spoorlijn en de veiling in Noord-Scharwoude had het bestuur van de Noordermarktbond besloten twee wagons groenten, bestaande uit uien en kool, cadeau te doen aan het Duitse en het Engelse Rode Kruis.

— BROEK OP LANGEDIJK.

Aan de Broeker veiling is thans reeds voor meer dan een millioen gulden verhandeld. En dat reeds op dezen tijd! De groenten zijn dus wel duur.

Schager Courant, 31 augustus

Diverse regionale kranten - verschillende momenten

Op verschillende momenten in 1915 wordt melding gemaakt van inzamelingsacties of ondersteuningsacties voor de gemobiliseerden van Langedijk.

De Telegraaf - 8 oktober

Uit Oudkarspel wordt gemeld:

Aanhoudend kanongebulder wordt hier duidelijk waargenomen.

Schager Courant - 19 oktober

Door de regering is de gemeente Broek op Langedijk aangewezen als stapelplaats voor de uien die de kooplieden beschikbaar moeten houden voor binnenlands gebruik.

— LANGEDIJK.

Voor den Langedijk is de fabriek van de heer Verburg en Trompetter aangewezen voor den inmaak van regeringsgroenten.

Schager Courant, 27 oktober

Schoolfeest

Dat een schoolfeest in oorlogstijd tot heel wat commotie kan leiden lezen we in de kranten van juli en augustus.

Schager Courant - 17 juli

In deze krant lezen we het bericht dat de commissies die het schoolfeest organiseren in Broek op Langedijk en Zuid-Scharwoude, gezien de tijdsomstandigheden (aangenomen mag worden dat hier de oorlogsomstandigheden worden bedoeld), in 1915 geen schoolfeest zullen organiseren.

Schager Courant - 24 juli

Kennelijk was er met de andere dorpen/toenmalige gemeentes in Langedijk geen overleg, want slechts één week later hebben de kinderen van Oudkarspel een zeer gezellige en leerrijke schoolreis gemaakt naar Amsterdam. In dezelfde krant staat dat het schoolfeest voor de kinderen van Noord-Scharwoude voor de hoogste klassen ook naar Amsterdam ging, terwijl de lagere klassen naar het bos en het duin gingen. Kennelijk was dit niet op dezelfde dag als het schoolfeest van Oudkarspel, want voor het schoolfeest van Noord-Scharwoude was het jammer dat het de hele dag zo regende. Met een motorvaartuig werden de kinderen van station Broek op Langedijk opgehaald onder de vrolijke klanken van de harmonie.

Schager Courant - 31 augustus

Ongeveer een maand later ontstaat er onenigheid in de Schoolfeestcommissie van Zuid-Scharwoude. Burgemeester en wethouders van de gemeente Zuid-Scharwoude hebben hun lidmaatschap van die commissie opgezegd. Hoewel eerder was besloten geen schoolfeest te organiseren in verband met de tijdsomstandigheden, zou er in de laatste vergadering zijn besloten toch een schoolfeest te organiseren, en daar zijn B&W het niet mee eens.

3. Kermiskwestie Oudkarspel

In Oudkarspel werden van oudsher drie kermissen gehouden. Namelijk een op het noordeinde (de Luizeknipper kermis), een in het centrum en een op het zuidende (ter hoogte van thans Café Karrewiel).

In verband met de oorlogstoestanden vond de Gemeenteraad van Oudkarspel dat er voortaan geen drie kermissen konden worden gehouden. In drie roerige vergaderingen werd besloten het aantal kermissen terug te brengen naar één.

De caféhouders en enkele bewoners van het noordeinde waren niet voor een gat te vangen. In plaats van een kermis organiseerden zij op 28 september harddraverij. Langs de weg stonden enkele kraampjes, er waren spelen voor de kinderen en in de café's was het bal.

Volgens de verslaggever moest er na een ongehoorde zwelgpertij gevochten zijn, waarbij de balzalen veranderden in oorlogsterreinen.

4. Ongevallen

Wat van alle jaren is en de gemoederen in Langedijk ook in 1915 bezig hield, waren ongevallen, soms met dodelijke afloop. Een kleine greep uit deze ongevallen.

Schager Courant - 25 februari

De eigenaar van stoomgrutterij en maalderij De Volharding, de heer B. Piet, werd door de drijfriemen van de motor gegrepen en totaal vermorzeld.

Schager Courant - 7 april

Een inwoner van Noord-Scharwoude, tegen wie vorige week proces-verbaal was opgemaakt wegens ontvreemding van enig landbouwgereedschap, is vanmorgen levenloos uit het water gehaald. Men vermoedt dat de man, die over het gebeurde zeer neerslachtig was, zich door verdrinking van het leven heeft beroofd.

Schager Courant - 10 april

Het 1 ½ jarig zoontje van G.B uit Oudkarspel, wist tijdens het spelen een kast omver te krijgen. Het kind raakte onder de kast en was op slag gedood.

Schager Courant - 24 april

Van een verhuizer uit Heerhugowaard sloeg in Oudkarspel het paard op hol, juist op het moment dat hij zou afstappen. De man werd een flink eind meegesleurd, maar kon zich toch bevrijden. Hij was wat gehavend en had een wond aan zijn arm. Het paard verloor de wagen in stukken in het begin van Noord-Scharwoude en werd zelf bij de R.-K.-kerk gegrepen.

De Tijd - 6 mei

Bierbottelaar C.S. uit Schagen viel van zijn wagen, met het gevolg dat hij kort daarop overleed.

Schager Courant - 8 mei

De heer J.B. uit Zuid-Scharwoude raakte gisteren onder de tram, waardoor zijn fiets ernstig was beschadigd en bezerde zich zo dat hij geen werk kan verrichten.

Schager Courant - 16 juni

Omdat het schrok van een auto sloeg het paard van de broodbezorger van de Coöperatie uit Zuid-Scharwoude op hol. De wagen vernielde enig hekwerk. De voerman en een jongetje raakten aan het hoofd en been bezerd. Het paard werd spoedig gegrepen.

De Tijd - 18 juni

In Broek op Langedijk raakte een kind met de voetjes bekneld in de rails, juist op het moment dat de trein aan kwam. Door tijdig reageren van de machinist werd een vreselijk ongeluk voorkomen.

Schager Courant – 24 juni

Het 2-jarig dochtertje van H. Roos uit Oudkarspel raakte onder een passerend draaiorgel. Het kind werd er bewusteloos onder vandaan gehaald, maar de gevolgen schijnen mee te vallen.

Schager Courant – 24 juli

Het 9-jarig zoontje van P.K. uit Zuid-Scharwoude raakte met zijn fiets onder een wagen, het gevolg was dat een van zijn benen zwaar gekneusd werd.

Graafschapbode – 3 augustus

Drie meisjes in een roeiboot waren, om een motorschuit te ontwijken, een zijslot in gevaar. Toen zij terug gingen naar de Burgslot schrokken zij hevig van een tweede motorschuit, waardoor een van de meisjes achterover uit de boot viel. Het ranke bootje wankelde hierdoor zo hevig, dat het kantelde en zonk. De twee meisjes uit de roeiboot werden aan boord van de motorschuit geholpen, terwijl een derde opvarende van de motorschuit de drenkelinge redde. Hetzelfde meisje was een paar dagen eerder ook al uit het bootje te water geraakt.

Schager Courant – 26 oktober

In Noord-Scharwoude is een vrouw overleden aan bloedvergiftiging, nadat zij aan een roofje van een wondje, ontstaan door een steek van een bij, had gekrabd.

Schager Courant – 9 november

Sinds zaterdagavond werd Frederik de Jong uit Oudkarspel vermist. De man leed aan toevallen, waardoor men vermoedde dat hij ergens in het water was gevallen. Er werd gedregd, maar nog niets gevonden.

In hetzelfde bericht wordt gemeld dat maandagmiddag het lijk van de vermiste nabij de sluis aan het noordeinde van Oudkarspel was opgehaald.

**Heden overleed plotseling
door een noodlottig toeval onze
Echtgenoot en Vader**

**Frederik de Jong,
in den ouderdom van 42 jaar en
7 maanden.**

**Uit aller naam,
Wed. T. de Jong-Kooij.
Oudkarspel, 6 Nov. 1915.**

Schager Courant, 10 november

5. Misdaad, mishandeling en zo

Met enige regelmaat staan in 1915 berichtjes van misdaden en mishandelingen in Langedijk, of door inwoners van Langedijk, in de krant. We hebben een kleine greep uit deze zaken genomen.

Schager Courant – 11 februari

Op nieuwjaarsdag was schipper Nicolaas Schot uit Noord-Scharwoude jarig. En zo'n dubbele feestdag moest worden gevierd met veel drank. Kennelijk was de jarige niet zo tevreden over het huisje dat hij huurde, want op een gegeven moment tijdens zijn verjaardag begon hij met een bijl zijn woning in elkaar te beuken. Alle ruiten met roeden werden tot gruis geslagen en ook de binnenbetimmering moest er aan geloven.

**De Jongelui uit Oudkarspel, die
Zondag in het lokaal van den Heer
Bakker te Schagerbrug moedwil-
lig een**

**Wandelstok
hebben medegenomen, worden aan-
bevolen, deze aldaar weder terug
te brengen.**

Schager Courant, 5 augustus

Schager Courant – 7 september

In Zuid-Scharwoude was het wat onrustig. Bij een inbraak in de kruidenierszaak van J.M. werd f 6,00 onvreemd uit de winkellade. En door ruziemakers van de kermis in Noord-Scharwoude werd een grote ruit van de barbierszaak van Kuyt ingedrukt.

Schager Courant – 19 oktober

Enkele baldadigen, die zeer dronken waren, hebben 30 ruiten van het Armenhuis in Zuid-Scharwoude stuk gooid. Verder waren er nog meer baldadigheden.

Schager Courant – 30 oktober

Twee inwoners van de gemeente Oudkarspel werden betrapt op het vissen in door anderen gepacht viswater in de Nieuwen Polder. Door de gemeente-veldwachter werd proces-verbaal wegens stroperij opgemaakt.

Graafschapbode – 2 november

Van een dame, met de trein onderweg naar Broek op Langedijk, werd uit haar tasje haar gouden horloge en f 20 gestolen.

Schager Courant - 15 december

In de sloot langs de Laanweg werden enkele zakken uien gevonden, deze werden in verband gebracht met een diefstal in Warmenhuizen.

Schager Courant - 16 december

Twee vissers uit Zuid-Scharwoude hadden met een vaartuig met schrobnet gevist in door anderen gepacht viswater. De pachter van het viswater klaagde dat zoiets al sinds 20 jaar vaker gebeurde. En dat het een wanhopige toestand is en hij zijn bedrijf zo niet kon uitoefenen.

6. Ziektes

Ook in 1915 komen in Langedijk ernstige ziektes voor, zo erg zelfs dat het soms de landelijke kranten haalt.

— ZUIDSCHARWOUDE.
Te Zuidscharwoude doen zich enkele gevallen van mazelen voor, waarvan reeds een met dodelijken afloop.

Schager Courant, 1 mei

Schager Courant - 22 september

In Oudkarspel en Zuid-Scharwoude komen gevallen van difterie voor.

Schager Courant - 11 mei

Leden van de tuinbouwvereniging De Toekomst uit Zuid-Scharwoude zijn begonnen met het uitstrooien van serum om tyfus onder de ratten te laten ontstaan.

Schager Courant - 12 juni

De rattenverdelging door middel van het tyfusserum lijkt aan te slaan. Er zijn al verschillende dode en versufte ratten gevonden.

Diverse landelijke en regionale kranten - 23 september

Omdat in Zuid-Scharwoude veel gevallen van difterie voor komen, werden een aantal maatregelen genomen. De opperbevelhebber van de land- en zeemacht bepaalde dat voorlopig geen verlof aan gemobiliseerden uit die plaats werd verleend. En de gemeente Zuid-Scharwoude sloot de school.

Diverse landelijke en regionale kranten - 15 oktober

De school die in verband met de difterie ongeveer 3 weken gesloten was geweest, werd op advies van de inspecteur van de Volksgezondheid weer geopend, na het ontsmetten van de school en de leermiddelen. De vrouw, die hier plotseling overleden is, is niet aan difterie overleden.

De Telegraaf - 7 november

De opperbevelhebber van land- en zeemacht heeft de order om geen verloven te verlenen naar Zuid-Scharwoude in verband met de difterie, ingetrokken.

7. Overige berichten

Tenslotte nog een greep uit overige krantenberichten uit Langedijk uit 1915.

Schager Courant - 26 januari

Bij het luiden van de klok van de N.-H.-kerk in Zuid-Scharwoude brak het touw. De klokkenluider kwam daarbij zo heftig te vallen dat hij zijn been brak.

Schager Courant - 10 februari

De gemeente Zuid-Scharwoude heeft de mest van de gemeentelijke vuilnisbelt openbaar verkocht.

Schager Courant - 22 maart

De Bouwvereniging te Zuid-Scharwoude heeft aan de Gemeenteraad een voorschot gevraagd van f 31.000 voor de bouw van 15 arbeiderswoningen.

Schager Courant - 30 maart

In Oudkarspel zal een geregelde visafslag worden gehouden. Er werd druk gebruik van gemaakt.

Koetsier
gevraagd, om half Mei in dienst te treden, bij K. DE BOER Kz.,
Stalhouder, Zuid-Scharwoude.

Schager Courant, 10 april

Schager Courant - 10 april

Er wordt geadverteerd voor de openbare verkoop van een beklante koperslagerij in Broek op Langedijk.

Schager Courant - 8 mei

Omdat de school in Zuid-Scharwoude te vol is, wordt geprobeerd de uit Broek op Langedijk komende leerlingen aldaar op school te laten.

Schager Courant - 22 mei

Bij het grondwerk aan de bouw van een nieuwe onderwijzerswoning in Broek op Langedijk zijn verschillende oudheden uit de 16e eeuw gevonden, waaronder verschillende kannetjes.

TE KOOP: een goed onderhouden
SNIBBESCHUIT,
ingericht voor woning.
Te bevragen bij **D. KEPPEL,**
schuitemaker te Oudkarspel.

Schager Courant, 8 juni

Te koop of te huur:
nieuwe IJzeren Vletjes.
Te bevragen bij **J. C. Buishand**
Schuitemaker, Noord-Scharwoude.

Schager Courant, 10 juli

Schager Courant – 21 september

De opeens berucht geworden kroosplant *Azolla Caroliana* heeft zich aan de Langedijk zo snel voortgeplant, dat ze ernstige hinder oplevert en ook gevaar oplevert voor de scheepvaart.

Schager Courant – 13 november

Het Drankweer-comité aan de Langedijk heeft besloten een St. Nicolasfeest te organiseren voor de laagste 3 klassen van de verschillende scholen. De christelijke geheelonthouders-verenigingen onthouden zich van medewerking.

Schager Courant – 13 november

Nogmaals heeft de Bouwvereniging te Zuid-Scharwoude aan de Gemeenteraad een voorschot gevraagd, nu van f 30.000 voor de bouw van 13 arbeiderswoningen.

Schager Courant – 20 november

De directie van de H.S.M. heeft gunstig beschikt op het verzoek van de Langedijker Winkeliers-, Nering- en vakvereniging om een extra trein van Alkmaar naar Broek op Langedijk, omdat men met de sneltrein van ongeveer half acht de aansluiting naar Broek op Langedijk mist.

Schager Courant – 7 december

De Gemeenteraad van Zuid-Scharwoude heeft het verzoek om een voorschot voor de bouw van 13 arbeiderswoningen afgewezen.

— Van descheepswerf Nicolaas Witsen van de firma W. F. Stoel en Zn. te Alkmaar, werd met goed gevolg to water gelaten: een stalen vrachtmotorboot, lang 45 voet, breed 9 voet met een 1-cylinder petroleum-motor van 8 P.K. gebouwd voor rekening van den heer A. Hoogland Jzn. te Broek op Langedijk.

Rotterdamsch Nieuwsblad, 15 december

Schager Courant – 31 december

Op de laatste dag van het jaar kondigt 1916 zich al aan met de advertentie van houtveilingen in het bos van 'de Basschewerken' en het 'Nieuwebosch'.

Kunnen wij er vanuit gaan dat U nog weet waar dat was...?

Laatste Houtveilingen
op Dinsdag 4 Januari 1916,
in het bosch „de Basschewerken“ en
op Dinsdag 11 Januari 1916,
in het „Nieuwebosch“ beiden te
Noord-Scharwoude.
telkens des voormiddags 10 uur, van
Op slam staand zwaar:
Houtgewas.

Eigendom van den Heer P.
VERBURG te Noord-Scharwoude.
Notaris **JOHANN W. C. KROON** te
Zuid-Scharwoude.

Mijn herinnering aan de oorlog

Gezien het feit dat het alweer 70 jaar geleden is dat we bevrijd werden, is het jaar 2015 een goed jaar om daarop terug te kijken. Ik werd hier mede aan herinnerd door een telefoontje van Stien Lusink, ooit een tijdelijk thuishalertje uit Amsterdam bij ons thuis in Oudkarspel.

De eerste contacten over en weer ontstonden in 1942. Toen heeft de zangvereniging 'Crescendo', o.l.v. Willem Hespe, een kinderkoor uit Amsterdam uitgenodigd voor een gezamenlijke uitvoering. De kinderen werden voor één nachtje ondergebracht bij gastgezinnen onder de leden. Zo kwam Stien als 10-jarig meisje een nachtje bij ons thuis. Daarna zijn de contacten over en weer altijd in stand gebleven.

Mijn vader, indertijd chauffeur-monteur bij de fa. Eecen, kwam veel in Amsterdam, veelal met mijnheer Eecen (Wouters vader). In overleg werd toen besloten contact met Stien haar ouders op te nemen om Stien naar Oudkarspel te halen. Dat was op 1 februari 1945. Zo gezegd, zo gedaan en is Stien in de hongerwinter van 44/45 op 21 februari opgehaald. Stien was op dat moment, zoals vele stadskinderen in die tijd, in slechte conditie. De huid van haar benen vertoonde vele wonden en zere plekken. Als kind van 13 jaar moest ze thuis iedere morgen zelf haar benen verzorgen met lappen van oude lakens. Met goede verzorging van 'tante Rie', mijn moeder, werd dat gelukkig snel beter. Goed eten en drinken en Stien bloeide weer helemaal op. Na de bevrijding in mei 1945 is ze weer door haar vader en haar broer Rob afgehaald en per fiets naar Amsterdam vertrokken.

Dick en Stien

Poëzie-album met het gedicht 'Lente 1945 Oudkarspel'

Mijn vader heeft nog wel voorgesteld om Stien tijdelijk te adopteren, maar dat is niet gebeurd. Ik was enigst kind en mijn vader zag dat wel zitten, nog een meisje erbij. Overigens werd Stien vaak door hem geplaagd met haar 'Amsterdamse' uitspraken.

Aan de overkant van ons huis in de Dorpsstraat woonden in de oorlog evacuees uit Den Helder bij de familie Nap, de smid. Dat waren de heer en mevrouw Klapmeijer met hun dochter Sieverte. De meiden speelden regelmatig met elkaar. Mevrouw Klapmeijer heeft van een oude zwarte jurk nog eens een jurkje voor Stien gemaakt. Mijn moeder vond dat eigenlijk maar niets, zwart voor zo'n kind, maar het was beter dan niets.

In het poëzie-album van Stien hebben diverse mensen geschreven. Sieverte, 4 jaar ouder dan Stien, heeft een prachtig gedichtje gemaakt over de situatie waarin ze beiden verkeerden in Langedijk. Haar vader heeft er een tekening bij gemaakt 'Lente 1945 Oudkarspel'.

Door de jaren heen zijn de contacten altijd goed gebleven met mijn ouders. Als kind ben ik nog regelmatig bij haar en haar ouders in Amsterdam te logeren geweest. Stien heeft nadien, later ook met haar man, regelmatig mijn ouders bezocht. Ook na het overlijden van eerst mijn vader en veel later mijn moeder is het contact met mij en Marian, mijn vrouw, altijd gebleven. Stien is inmiddels 83 jaar en al lange tijd alleen.

De bevrijdingstentoonstelling in het Regthuis was mede een aanzet voor het ophalen van deze herinnering.

Spoorlijn Noord-Scharwoude Dorp

Aanleg ging niet zomaar

Het is dit jaar precies honderd jaar geleden dat het dorp Noord-Scharwoude met een eigen spoorlijn verbonden werd met het spoornet van Nederland, en daarmee met de rest van Europa. Er bestond al veel langer een station Noord-Scharwoude, maar dat was ver weg van het dorp gelegen bij Heerhugowaard-Noord, zie onder andere de Otterplaat van 2010, bladzijde 24 en volgende. Het Station Noord-Scharwoude (dus gelegen bij Heerhugowaard-Noord) was tot 15 mei 1938 in gebruik en werd op 10 juni 1940 weer in gebruik genomen tot 4 mei 1947. Nadat Broek op Langedijk in 1902 aangesloten werd op de spoorlijn Alkmaar – Den Helder ontstond daar een grote bloei van de veiling, omdat de geveilde producten vanaf toen makkelijker vervoerd konden worden. De aanleg van de spoorlijn naar Broek op Langedijk was er daarom mede de oorzaak van dat de veiling in Noord-Scharwoude een kwijnend bestaan begon te leiden. Steeds meer leden van de veiling in Noord-Scharwoude gingen hun kool in Broek veilen, daar was op dat moment de meeste omzet en het idee leeft dat daar een betere prijs kan worden verkregen.

Om het nog erger te maken, is er in 1901 een comité opgericht dat een nieuwe spoorlijn gaat voorbereiden die van Dirkshorn naar Broek op Langedijk loopt. Die lijn zal vanaf Dirkshorn eerst naar Oudkarspel gaan, langs Noord- en Zuid-Scharwoude lopen en aansluiten op de bestaande spoorlijn bij Broek. De lijn zal aan de westkant van de dorpen lopen. In 1903 is het comité al zo ver dat er overeenstemming is met de H.I.J.S.M (Hollandsche IJzeren Spoorwegmaatschappij,

voorganger van de NS) om de lijn aan te leggen. Alle betreffende gemeenten, waaronder Oudkarspel, Noord- en Zuid-Scharwoude en de polderbesturen zijn akkoord. Ze willen allemaal bijdragen in de kosten en verstrekken renteloze voorschotten. Als dat doorgaat, zal er nooit meer een spoorlijn vanaf station Noord-Scharwoude naar het dorp komen. De bezwaren en protesten richten zich op de Provincie die gelukkig nog geen toestemming heeft gegeven. Dat helpt, de toestemming komt er uiteindelijk niet en dit grote gevaar is op het nippertje afgewend.

Om het tij voor de veiling te keren kwam schoolmeester S. Brugman uit Heerhugowaard met het voorstel om ook het dorp Noord-Scharwoude van een eigen spoorlijn te voorzien. Dit plan wordt overgenomen door een aantal notabelen en de tuinbouwverenigingen. Met hun steun werd in 1912 de N.V. Spoorlijn Station-Dorp Noord-Scharwoude en in 1913 de veilingvereniging Noordermarktbond opgericht. Het plan omvatte de aanleg van de spoorlijn en de bouw van een nieuwe vaarveiling in Noord-Scharwoude. Gemeente- en polderbesturen en de H.I.J.S.M. werden benaderd om de spoorlijn naar Noord-Scharwoude aan te leggen. Eind september 1914 werd voortvarend met de aanleg van de spoorlijn begonnen.

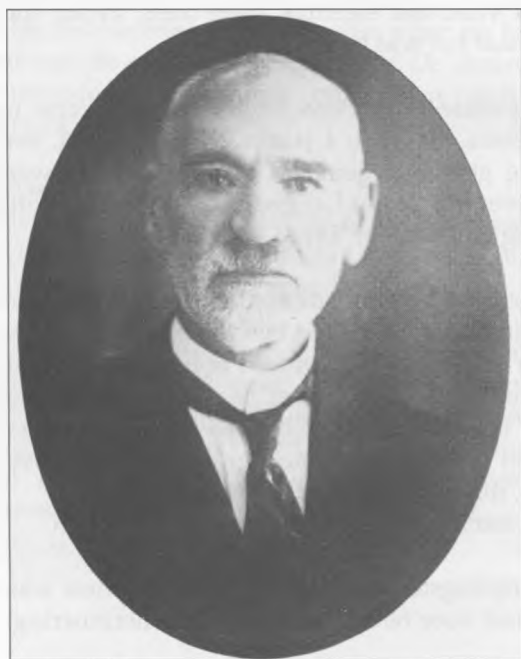
Feestelijke opening

Nadat het veilinggebouw in juni 1915 in gebruik was genomen, werd op 1 september 1915 de spoorlijn feestelijk geopend. De dankbaarheid voor iedereen die zijn beste krachten aan de totstandkoming heeft gegeven zit diep na al die jaren. Daarom wordt de dag begonnen met een kranslegging op het graf van C. Kroon Mz., de vroegere burgemeester van Noord-Scharwoude en Oudkarspel. De opschrift van de krans luidt: *"Den grondlegger der Spoorlijn hulde: van een dankbaar nageslacht"*.

Getuige de krantenartikelen uit die tijd waren ongeveer alle inwoners van Oudkarspel en Noord-Scharwoude uitgelopen voor de feestelijke opening van de spoorlijn. Beide dorpen waren versierd, er waren veel toespraken, een feestelijke veiling met versierde schuiten en kinderspeken. Van deze feesten werd een korte film gemaakt door de firma Regter en De Jong, ambulante bioscoopexploitanten uit Edam, die ook een aantal eigen opnamen produceerden. In die tijd waren film en bioscoop nog heel bijzonder en vertoningen waren meestal op kermissen. Van deze film (van slechts enkele minuten) heeft de Stichting Langedijker Verleden vorig jaar een kopie op dvd geschonken gekregen van een donateur.

Ook passagierslijn?

Zoals vermeld was de spoorlijn dus opgezet als goederenlijn voor de veiling van Noord-Scharwoude voor een snelle en efficiënte afvoer van de tuinbouwproducten. De spoorlijn begon ongeveer bij het vroegere station van Noord-Scharwoude, om vervolgens met een grote bocht

Schoolmeester Brugman

Het Veilingterrein met op de achtergrond de passagierstrein

richting het dorp Noord-Scharwoude te lopen en ongeveer bij de veiling in Noord-Scharwoude te eindigen. Om onderscheid te maken met het reizigersstation Noord-Scharwoude heette het eindpunt van deze goederenlijn voor de spoorwegen Noord-Scharwoude Dorp. De spoorlijn van Broek op Langedijk is van 1907 tot 1926 ook gebruikt voor passagiersvervoer. Dat roept de vraag op of ook de spoorlijn naar Noord-Scharwoude Dorp voor passagiersvervoer werd gebruikt?

Voor zover bekend is Noord-Scharwoude Dorp nooit opgenomen geweest in de dienstregeling van de NS of haar voorgangers. Maar jaren geleden kreeg ik een foto

van een passagierstrein op het goederenemplacement in Noord-Scharwoude. Dat riep een aantal vragen bij mij op: wanneer was dat en waarom was die trein daar? Of was die trein door de NS daar toevallig geparkeerd? Lang bleven deze vragen onbeantwoord, niemand in mijn omgeving had het antwoord.

Tot ik enkele maanden geleden deze vragen weer eens oppakte en nogmaals op internet zocht. Nu vond ik op een internetsite meer foto's van diezelfde trein. Maar ik vond ook een foto van een passagierstrein op de goederenlijn van veel eerdere datum. Met toestemming van het Utrechts Archief (eigenaar van deze foto's) mogen deze foto's in de Otterplaat worden gepubliceerd.

Foto met de stoomlocomotief

Volgens de omschrijving van het Utrechts Archief zou deze foto genomen zijn op 11 juni 1947 in Noord-Scharwoude Dorp, door de fotograaf H. de Herder. We zien de stoomlocomotief nummer 1815 van de NS met een elektrische trein bestaande uit rijtuigen (zgn. Blokkendozen).

De combinatie stoomlocomotief en elektrische trein lijkt vreemd, maar is het niet.

Dit elektrische materiaal, in 1947 al op leeftijd, werd ook gebruikt als gewoon rijtuig. En als we ons realiseren dat de spoorlijn Alkmaar – Den Helder pas vele jaren later werd geëlektrificeerd, is de keuze voor een stoomlocomotief niet zo vreemd. Op de vraag of deze trein op dat moment passagiers vervoerde, hebben wij nog geen antwoord kunnen vinden.

De stoomlocomotief met passagiersrijtuigen

Dan de foto's van later datum

Op de mij al eerder bekende foto (overigens van slechte kwaliteit) van de passagierstrein op het goederenemplacement in Noord-Scharwoude waren geen mensen te zien. Op de foto's in het beeldarchief van het Utrechts Archief stonden meerdere personen afgebeeld, zelfs een grote groep mensen. Volgens de omschrijving bij de foto's waren deze genomen op 19 juni 1960 ter gelegenheid van de dieselrondrit van de NVBS.

Op 19 juni 1960 hield de NVBS (Nederlandse Vereniging van Belangstellenden in het Spoor- en tramwegwezen) een excursie door onze omgeving met een dieseltrein, een zgn. DE II. De NVBS is een grote vereniging voor spoor- en tramenthousiastelingen en organiseert regelmatig excursies in binnen- en buitenland, heeft een beeldarchief en een bibliotheek.

Deze dieselrondrit, zoals de excursie door de NVBS was genoemd, voerde met een slakkengang langs diverse kleine goederenlijnen in Noord-Holland-Noord. Als eerste gingen de ongeveer 150 deelnemers naar Hoorn om daar via de thans museumlijn naar Medemblik te reizen. Onderweg werden alle dorpen langs die lijn bezocht. De rit duurde lang, niet alleen door de lage snelheid van ongeveer 30 kilometer per uur, maar ook omdat bij iedere stop door de deelnemers driftig werd gefotografeerd.

De passagierstrein op het Veilingterrein in Noord-Scharwoude

Vervolgens ging de trein van Hoorn richting Noord-Scharwoude-Dorp. De deelnemers aan deze dieselrondrit waren een van de weinige treinreizigers die ooit Noord-Scharwoude-Dorp als bestemming hadden.

Tenslotte ging de trein richting Alkmaar, om daar via de (ook nu reeds lang verdwenen) goederenlijn Alkmaar-Warmenhuizen de stations Koedijk, Schoorl en Warmenhuizen te bezoeken. Een deel van die route (Alkmaar – Koedijk) ging via het oude tracé van Bello.

*Bronnen Foto's: Utrechts Archief te Utrecht
Regionaal Archief Alkmaar: Alkmaarsche
Courant van 20 juni 1960*

De passagierstrein op het Veilingterrein in Noord-Scharwoude

Langedijk bevrijd, nu verder leven met de oorlog

Het klinkt zo mooi: De Bevrijding. Een begrip is het woord Bevrijding geworden, dat lijkt te zeggen nu is alles weer in orde. Bevrijd van alle oorlogszorgen en we gaan weer verder met het normale leven.

We zijn weer vrij! Blijheid voor het huis van fotograaf Möller in Oudkarspel (foto Möller).

Maar weinig is wat het lijkt, achter dat woord bevrijding schuilt van alles dat op het eerste gezicht niet te zien en te weten is. Door de bevrijding komen keihard de effecten van die Tweede Wereldoorlog boven water. De gevolgen kunnen nu echt in kaart worden gebracht en dan blijken er nog heel wat zaken niet zo leuk te zijn. Laten we eens op een rijtje zetten voor welke mensen de effecten van die oorlog behoorlijk ingrijpend zijn geweest.

Niet bij iedereen feestelijk gevoel

Nederland is dan wel bevrijd, maar veel families in Langedijk weten niet wat er met hun dierbaren is gebeurd. Komen ze nog wel thuis en leven ze eigenlijk nog wel. Vaak zijn er al lange tijd geen berichten meer van vernomen. De groepen die ik hiermee bedoel zijn:

- Tewerkgestelden in het buitenland wegens de Arbeitseinsatz, geschat op ongeveer 120
- Onderduikers
- Mensen in een strafkamp (Erziehungslager)
- Mensen in een concentratiekamp
- Opgepakte joodse mensen
- Mensen en militairen die tijdens de oorlog in Nederlands-Indië verbleven
- Mensen en militairen die ergens in het buitenland verbleven

Grote onzekerheid heerst er in die families wat er met hen is gebeurd. Door allerlei problemen krijgen ze daar ook niet snel een bericht over:

- Slechte communicatie
- Moeilijkheden om te reizen omdat veel wegen en spoorlijnen kapot zijn
- Strengere controle bij de grenzen voor mensen die terugkeren
- Van sommigen zijn geen gegevens meer bekend
- Het Rode Kruis heeft tijd nodig om gegevens te verzamelen

Bij de gemeente kun je een verzoek indienen om inlichtingen over een vermiste en tientallen Langedijkers doen dat ook. Die formulieren gaan naar het 'Informatiebureau van den Repatrieringsdienst' en dan is het verder afwachten wat die kunnen achterhalen. Wie weer arriveert in Langedijk kan omgekeerd ook zelf een formulier invullen als hij iets weet over het lot van

een ander. Adrianus Bruijn heeft als deelnemer van een 'dodenmars' tijdens zo'n tocht diverse mensen zien overlijden en vult daarvoor in juni 1945 formulieren in. Hij weet dat hij zo toch voor die familieleden de onzekerheid weg kan nemen.

Spontane optocht door Oudkarspel op 5 mei 1945

Berichten komen binnen

Langzamerhand keren de Langedijkers, die op allerlei plaatsen en in verscheidene landen hebben gezeten, weer terug. Soms staan ze zonder bericht vooraf opeens weer op de stoep. Van anderen komen er berichten waar ze zitten en dat ze nog in leven zijn. Helaas komen er ook berichten binnen van Langedijkers die het niet hebben gehaald. Soms komt zo'n bericht snel, soms duurt het wel jaren voordat er zekerheid is over de omstandigheden van overlijden:

- 31 mei 1945

Jan Hoogland, in oktober 1942 getorpedeerd op de Atlantische Oceaan

- Juni 1945

Pieter Koorn, op 5 juni 1945 door dysenterie overleden

- Juni 1945

Jacob Balder, in juli 1944 gefusilleerd in de duinen bij Overveen

- Juni 1945

Henk Stip, gedwongen in Duitsland tewerkgesteld, is half maart 1945 overleden aan een longontsteking

- Augustus 1945

Gerrit Smak, begin februari 1945 overleden in een concentratiekamp

- September 1945

Piet Huitema, 1 december 1944 in concentratiekamp omgekomen

- Februari 1946

Dirk Jan Dirkmaat, eind februari 1941 gesneuveld tijdens de Slag in de Javazee

Bevrijdingsoptocht op 12 mei 1945, hier in Oudkarspel

En zo blijven de berichten doorgaan. Tot in de jaren 50 komen de laatste overlijdensberichten bij de gemeente Langedijk binnen.

Acties direct na de Bevrijding

Eerst wordt met blijdschap burgemeester Schelhaas weer verwelkomd. Er zijn toespraken bij het gemeentehuis in Noord-Scharwoude en er is een muzikaal welkom door muziekverenigingen. De gemeente moet natuurlijk weer worden bestuurd en daarvoor komt eerst een Comité van Overleg. Daarna wordt een Noodgemeenteraad geïnstalleerd en in 1946 komen er weer de eerste vrije gemeenteraadsverkiezingen.

Natuurlijk wordt er ook **gefeest** en zijn er **optochten**. Op 12 mei 1945 is er al een grote Bevrijdingsoptocht met de Langedijker verenigingen.

Muzikale hulde door de Langedijker muziekverenigingen, op 7 mei 1945 voor het gemeentehuis

Optocht tijdens de Bevrijdingsfeesten, 31 augustus 1945

Dat wordt nog eens uitgebreid overgedaan tijdens de Bevrijdingsfeesten op 29, 30 en 31 augustus 1945. Veel plezier wordt er 's avonds beleefd aan de bevrijdingsrevue 'Het gaat goed', geschreven door de muzikale Dirk Duyves. In april was hij al begonnen met componeren en de revue is elke avond in 'De Burg' te zien. Het populaire bananenlied ('Als er maar eerst bananen zijn') wordt nog heel lang daarna door de Langedijkers gezongen.

Naast het feesten is er behoefte aan een **monument** om de slachtoffers van de oorlog te gedenken. Op 29 augustus 1945 is de onthulling ervan op het kruispunt van de Nieuwe Weg in Noord-Scharwoude. Voorlopig zijn er 16 namen bekend die erop komen te staan.

De grote verliezers

Nederland, dus ook Langedijk, kende ook groepen waarvoor die Bevrijding helemaal niet zo geweldig was. Dat waren de mensen die verkeerd hadden gegokt. Zij hadden met de Duitsers gesympathiseerd en soms daadwerkelijk samengewerkt. Die voelden niet bepaald dat ze bevrijd waren, maar kwamen juist in de problemen.

Dat waren:

- NSB-ers
- Vrijwilligers in het Duitse leger of bij het onderdeel transport (NSKK)
- Vrijwilligers bij de Nederlandsche Oost-Compagnie (kregen land in Oost-Europa)
- Landwachters en SS-ers
- Moffenmeiden of Moffengrieten

Voor de eerste 4 groepen werd er al snel een Tribunaal ingesteld om een Zuivering toe te passen. De laatste

Burgemeester Schelhaas tijdens de onthulling van het monument op het kruispunt van de Nieuwe Weg in Noord-Scharwoude

Volksgerecht op 7 mei 1945, een kar met 'Moffenmeiden' in Oudkarspel op weg naar de Nieuwe Weg om te worden kaalgeschoren

groep van de Moffenmeiden was overgeleverd aan de volkswuede en ontkwam niet aan een volksgericht. Ook in Langedijk gebeurde dat en zijn die vrouwen opgepakt.

Op 7 mei 1945 worden ze op een wagen door de Dorpsstraat gevoerd en op de Nieuwe Weg in Noord-Scharwoude 'behandeld', dat wil zeggen kaalgeschoren en met pek en veren besmeurd. Zo'n 40 tot 50 vrouwen uit Oudkarspel en Noord- en Zuid-Scharwoude ondergaan dat lot. In Broek op Langedijk gaat ook zo'n wagen en er staan al ongeveer 10 vrouwen op, maar de tocht gaat niet verder dan het Havenplein. Daar moeten nog enkele vrouwen worden opgehaald, maar de vader ervan staat bovenaan de trap met een bijl en zegt heel duidelijk: "*De eerste de beste die bovenkomt, slaan ik z'n hersens in*". Dat komt zo overtuigend over, dat er maar van verdere uitvoering wordt afgezien. Dan die andere vrouwen ook maar weer losgelaten om niet met twee maten te meten . .

De straffen

Het ingestelde Tribunaal oordeelde wat de straf moest zijn voor elk individu die met de Duitse bezetter had samengewerkt. Dat gold ook voor de Langedijkers die de verkeerde keus hadden gemaakt. Veel NSB-ers kregen de straf die gelijk was aan hun voorarrest. Er waren er zoveel gearresteerd, dat de veroordelingen pas in het voorjaar van 1946 waren afgehandeld. Om zeker te zijn dat ze niet opnieuw in de fout zouden gaan, werden betrouwbare Langedijkers aangewezen om dergelijke politieke delinquenten drie jaar te begeleiden. Drie veroordeelden werden toegewezen aan 1 integere Langedijker.

Zo zijn 39 Langedijkers onder toezicht gesteld om te zien of ze zich wel politiek goed bleven gedragen. Langedijk telde ook 3 SS-ers, de ergste kreeg 9 jaar gevangenisstraf. Nog erger waren twee echte moordenaars uit Oudkarspel die zich buitengewoon ernstig hadden misdragen. De ene, een Landwachter die met plezier als scherpschutter mensen 'op de vlucht' doodschoot, kreeg een jarenlange gevangenisstraf. Na zijn straf week hij uit naar Duitsland. De andere had zulke extreme misdaden op zijn geweten, dat hij in een bos in Duitsland door de Amerikaanse bezettingsmacht is opgehangen in mei 1947.

Leven met de oorlog

En zo moet iedere Langedijker zien om te gaan met alle gebeurtenissen uit die Tweede Wereldoorlog. Een oorlog die met al zijn ellende mensen opzadelt met nare ervaringen. Een oorlog die Langedijkers confronteert met soms hele tegenstrijdige situaties. Ze zien hun politie en ambtenaren meewerken met de vijand en zien bevriende Engelse vliegtuigen burgers uit Langedijk beschieten. Zo zijn er vier Langedijkers omgekomen door beschietingen van Engelse vliegtuigen. Ze zien sommigen meedoen met de bezetter en anderen veel geld verdienen aan zwarte handel. Oorlog haalt het beste en ook het slechtste boven in een mens. Maar het leven gaat door in Langedijk en iedereen probeert er weer het beste van te maken.

Maar het geheugen van die oorlog is niet weg. Onderhuids blijft het een rol spelen en weet iedereen nog precies wat de rol van een ander was in de oorlog. De invloed ervan is zelfs nu, in 2015, nog niet weg.

Mijn huisje aan de Boomgaard

Inleiding

Helemaal achteraan links, aan het pad wat vroeger 'Bogert' (Boomgaard) heette, staat mijn oude huisje, met grote wilde tuin en nog een paar oude grote bomen, vroeger geplant door mijn vader. Rustig, stil, want sinds de verkaveling komt er, behalve de post, de buurtbladbezorger en een enkele poes, niemand meer voorbij.

Mijn huis en tuin omstreeks 1978

Het huis kende ik al sinds mijn jeugd.

Het was in 1927 gekocht door mijn grootvader Aris Kout Pzn. (1878-1942) om zijn bedrijf (tomatenkassen) ook over land te kunnen bereiken. Het is altijd verhuurd geweest. Hij had 'overpad'. Het was nummer B 137, later Boomgaard 7, en na de verkaveling Boomgaard 16.

Het huis ging via vererving van mijn grootvader in 1942 naar mijn vader, die er een grote boomgaard met vruchtbomen aanlegde. Vanaf die tijd was het onze tuin en liep ik dus als jong meisje vaak over de brug, het tegelpad en het paadje met gele steentjes langs het huisje en de boet om naar de tuin van mijn vader te gaan. Mijn moeder erfde het huis in 1953, toen mijn vader stierf.

Het schilderij uit 1879

Ik kocht het van haar in 1976. Het was toen nog in bijna oorspronkelijke staat, met o.a. bedsteden in de kamer, riet onder de pannen en een op glas geschilderde vaas met (afbladderende) bloemen boven de zwarte houten schoorsteenmantel met de datum 1879.

Ik vroeg mij af: *Wat betekende die datum 1879? Was het toen gebouwd of verbouwd...? Wat is het Bouwjaar?*

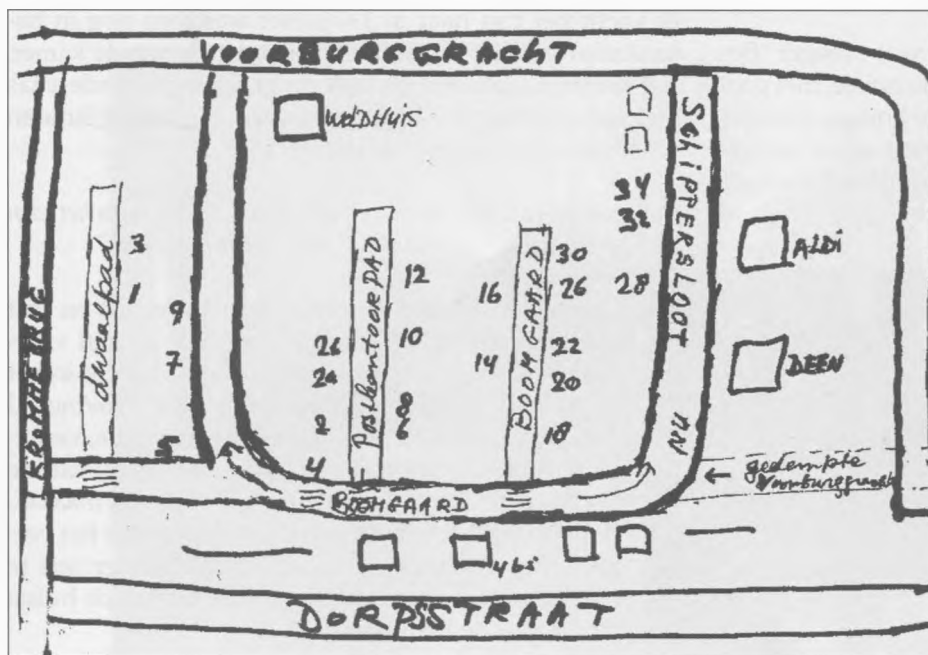
Om bovenstaande vragen te beantwoorden en wat informatie over de Boomgaard (pad) en zijn vroegere bewoners te achterhalen, heb ik gezocht in het Regionaal Archief te Alkmaar en het Provinciaal Archief te Haarlem. Ook kreeg ik informatie, verhalen en foto's van bewoners en ex-bewoners van de Boomgaard, waar ik dankbaar gebruik van maakte. Ik hoop op deze manier ook te voldoen aan het verzoek van de Stichting Langedijker Verleden iets te schrijven over de geschiedenis van mijn oude huisje en die van de Boomgaard.

De Boomgaard

Rijgend door de Dorpsstraat in Zuid-Scharwoude, noordwaarts vanaf De Roode Leeuw, zien we bij een klein parkeerplaatsje naast nummer 461 (waar ik geboren ben) over de weg de ingang van het oude pad, de oorspronkelijke Boomgaard. De smalle geasfalteerde weg, die links en rechts rond loopt en in de tijd van de verkaveling (1970) door de gemeente 'Boomgaard' is genoemd, komt uit op de Voorburggracht.

Wat nu dus Boomgaard wordt genoemd, behelst het vroegere Dwaalpad, Postkantoorpad en de Boomgaard (oude pad). Paden die dus allemaal hun naam verloren. Deze weg loopt ook nog door (en dood) tot de Krommebrug(weg). Ook best verwarrend en waarschijnlijk mede de reden waarom de huizen moeilijk te vinden zijn door de nieuwe nummering. Mijn huis kreeg na de omnummering geen nummer. Op mijn verzoek kreeg mijn huis uiteindelijk een nummer (16) toegewezen. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat het kort daarvoor onbewoonbaar was verklaard.

Deze weg zou nooit bestaan hebben als de Voorburggracht in 1971, tijdens de Verkaveling, verder zou zijn doorgetrokken. Dit kon niet omdat er geen ruimte voor was. De weg zou te smal geworden zijn, vandaar de omlegging en het daardoor ontstane buurtje 'de Boomgaard'.

Tekening huidige Boomgaard (dikke lijnen) en hoe het tot 1972 was met de paden en de brug

De oorspronkelijke Boomgaard

Dat was een echt eiland, te bereiken via een brug, zoals alle paden van de Langedijk. Er stonden 8 huizen, nummer 1 t/m 8. Mijn huis was nummer 7. Het eerste huis links, nummer 5, het laatst bewoond door de familie V.d. Hoven, is kort na de verkaveling gesloopt.

De ingang van het pad was tussen ons huis en de groentewinkel van Kees Groot (daarvoor de slagerij van R. Schrieken). Dit huis is na de verkaveling ook gesloopt en parkeerterrein geworden.

Uitzicht vanaf brug Boomgaard naar het Zuiden

Hier zien we het gesloopte huis nr. 5 in 1967
(Foto Drukker Beeldbank)

Uitzicht vanaf brug Postkantoorpad naar het Noorden

Het pad in 1967. Nog allemaal houten voorgevels.
(Foto Drukker Beeldbank)

Hier zien we de sigarenwinkel van de familie C. Kout Azn. (mijn geboortehuis) en daarnaast de gesloopte winkel van Kees Groot. Hiertussen was de ingang naar de Boomgaard. Rookt KAVEEWEE...!

De brug naar de Boomgaard voor 1972

De brug naar het dwaalpad.
De boerderij is omstreeks 1950 gesloopt.

De huidige ingang Boomgaard-pad omstreeks 1995

Zoals gezegd hebben de meeste huizen aan dit pad houten voorgevels en zijn gebouwd rond 1890, met uitzondering van een paar huizen, o.a.

- Nummer 26 en 28. Dit grote lange pand heeft als bouwjaar 1850 en was tot ongeveer 1970 in drieën bewoond. Nu zijn het twee woningen die grondig zijn vernieuwd. Als enige heeft het geen houten voorgevel meer.

- Nummer 20, bouwjaar 1890. Hier woonde begin 1900 Joh. van der Vliet (1858-1934) die er een schoenmakerij had. Zoals zijn kleindochter mij vertelde, was hij begonnen in Boomgaard 26 met een werkplaats in de schuur aan het pad. Hij was afkomstig uit Waalre, Noord-Brabant, een plaats met veel schoenenindustrie. Ook nu nog staat daar de Birkenstockfabriek sinds 1773 met schoeisel van 'hoge kwaliteit'.

Schoenmaker Joh. van der Vliet omstreeks 1910

Het huis van de schoenmaker

De Bakkerij van Kees de Jong op de Boomgaard.

We zien van links naar rechts: Op 't vat Siemen Stam, daarnaast met spatel: bakkersknecht Gerrit Kramer; bakker Kees de Jong; de kinderen Marie de Jong en Bet Kaag; vrouw met hul: buurvrouw Kliffen; jongen met hoepel Cor de Jong; vrouw achter het hek: Niesje Smit, hulp; meisje met poppenwagen Cornelia de Jong, aan de hand van de moeder, Pietertje de Jong-Klinkert.

-Nummer 30, het laatst bewoond door (wijlen) Steef Snijders, is van 1875 (het was vroeger nummer 8 aan het pad). Zijn vader Jan Snijders had er een scheepshelling aan de Schippersloot, waar boten werden gemaakt en gerepareerd. Hij begon in 1918 en werkte er tot ongeveer 1950. Bijzonder vond ik het om te horen dat een vroegere buurtbewoonster als kind pek kauwde (in plaats van kauwgom wat er in de oorlog niet was). Die kreeg ze van buurman Snijders. Het huis is nog in oude stijl bewaard gebleven en is inmiddels verkocht.

Een boot wordt gerepareerd op de scheepshelling van Jan Snijders (omstreeks 1925)

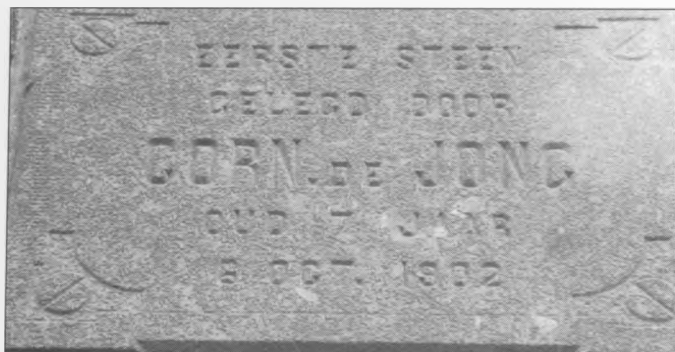
-Nummer 14 is van 1890 en was begin 1900 een Bakkerij. Bakker de Jong kocht het in 1893 en verhuisde in 1902 naar een pand aan Dorpsstraat 452, dat bewoond was door wijlen Nel Broersen, die er een viswinkel had. Aan de voorgevel van dit pand bevindt zich nog een tegel waarin vermeld wordt dat Cornelia de Jong, oud 9 jaar, de eerste steen heeft gelegd in 1902 (zie foto + oude foto bakkerij).

Ook zou er volgens zeggen een slagerij zijn geweest. Dit heb ik niet kunnen achterhalen.

Er was dus ook nering aan de Boomgaard!

Bakker de Jong met zijn bakkerskar voor de winkel

De tegel, Cornelia de Jong legt de eerste steen in 1902

Kinderen van de Boomgaard omstreeks 1944.
Achtergrond rechts: mijn huisje (gedeeltelijk),
het lange huis Boomgaard 26
naast de Katholieke Kerk, huis van familie Snijders
Namen: achteraan links? Daar voor Jack Buter,
Nely Kout, Clary Kout, Henny Buter, Riet Buter,
daar voor Nel Buter.
Op de slee: Johanna Kramer? En?

De Schippersloot

De brede Schippersloot, gelegen ten noorden van de Boomgaard, had voor de bewoners, maar ook voor heel Zuid-Scharwoude, een belangrijke functie. Het was een veel gebruikte vaarroute.

Varen op de Schippersloot

Ook werd er vrijwel elke winter (als er ijs was) een IJS-BAAN van gemaakt. Verlicht, versierd en met muziek was het er erg gezellig en werd er menig baantje gereden. Ik schaatsste er ook. Ik herinner me dat ik, wonend dichtbij aan de Dorpsstraat (nu nummer 465), zittend op ons bootje mijn schaatsen onderbond en dan over de schotsen van de Voorburggracht richting Schippersloot krabbelde. Dit was zo ongeveer 1950.

Februari 1956,
ijsbaan Schippersloot,
Arie Kaan aan de
hand van zijn vader
Willem Kaan

Annie Vlug (links) en
Annie Tromp-Kamp
(rechts) rijden samen
'beentje over' op de
Schippersloot in 1956

Mijn grootvader

Mijn grootvader Aris Kout Pzn. trouwde in 1901 met Neeltje Schrieken. Zij was de dochter van R. Schrieken, die een slagerij had rechts van de Boomgaardbrug.

Nu parkeerterrein naast Dorpsstraat 461.

Hij kocht het huisje in 1927 om overpad te hebben naar zijn tomatenkassen die hij alleen over water kon bereiken. Hij heeft er nooit gewoond. Het was altijd verhuurd, de laatste tijd tot omstreeks 1968 aan Thijs en Trijntje Blom.

Trijntje Blom voor de 'klompenhos' van mijn huisje omstreeks 1950

Mijn grootvaders tomatenkassen lagen ook aan de Schippersloot, vanwaar hij een goede verbinding had met de veiling (zie foto van mijn vader en broer voor de kas, 1936). Na zijn dood in 1942 lagen nog lang resten hiervan op het land.

Ik herinner me een stuk schoorsteen, waar we op klommen. Verder was er, volgens mijn neef Aris Jan Kout Jzn. die er vaak speelde met zijn neef (wijlen) Wim Kout Azn., ook een kelder met een vloerkleed en wat meubels waarin hij als kind had gespeeld. Daarin zouden volgens zeggen in de oorlog onderduikers hebben gezeten. Dit feit was bij meerdere bewoners van de Boomgaard bekend.

Ook is mij overigens verteld dat in het 'koeien-boetje' van Thijs Blom, die het huisje huurde, ook onderduikers zich in de hooiberg verstopten voor de Duitsers.

Van het bedrijf van mijn grootvader resten ook nog twee 'boetjes' (schuurtjes). Ze staan er nog, maar zijn verbouwd door K. Groen, die er een muziekstudio van maakte en een garage.

Midden boven Aris Kout Pzn. met vrouw Neeltje Schrieken en kinderen: op de arm Aris, daarvoor Cor (mijn vader) en Aagtje (zittend).

Links en rechts zijn zwagers Reyer en Cor Schrieken (kleermaker in Oudkarspel) met vrouw en kinderen. Omstreeks 1907.

Mijn vader (C. Kout Azn.) met mijn broer Aris Kout Czn., voor de tomatenkassen van mijn grootvader, omstreeks 1936

Voor mijzelf was de Schippersloot ook 'zwembad'. Ik verkleedde me in een van die twee boetjes van mijn oom Aris Kout Azn. en zwom dan, meestal samen met een vriendin, in de Schippersloot. Jammer genoeg waren er veel waterplanten die je moest ontwijken, wat we deden door er boven te blijven zwemmen. Ja... , het was ongeveer 1950, een andere tijd.

Nu, 2015, bestaat de Schippersloot niet meer, gedempt tijdens de verkaveling in 1972. Ook de naam niet. Alleen herinneringen, dat wel.

Mijn huisje vroeger en nu

In de koopacte uit 1927, waarin mijn grootvader Aris Kout Pzn. het huis koopt van Wilem Goudsblom Azn., wordt het huis als volgt beschreven:

1. Een huis, schuur, erf op de Bogert te Zuid-Scharwoude Kadaster, sectie B, nr. 678, groot 1 are, 75 ca . . .

De overdracht vond plaats op . . . 'den eenentwintigsten October negentienhonderdzevententwintig, des avonds zes uur, in de Herberg 'De Schelvisch' te Zuid-Scharwoude . . .

Wat was het bouwjaar en wie waren de vroegere eigenaars?

Mede met behulp van de informatie in deze koopacte heb ik na vermoeiende, maar verrassende zoektochten in de Archiven van Alkmaar en Haarlem, samen met hulpvaardige medewerkers het volgende kunnen achterhalen. Het huis bleek veel ouder te zijn dan ik dacht . . .

1848. De eigenaresse (landbouweres) wed. W. Pluister sterft. Ze was getrouwd met Willem Pluister in 1816. Deze laatste stierf in 1834. Ofschoon ze later hertrouwd is, erfde haar zoon Klaas Pluister, metselaar en landbouwer te Broek op Langedijk, het huis. Dit was al geregeld in de huwelijksacte van 1816.

1875. Sterfjaar van Klaas Pluister Wzn. Hij laat het huis na aan zijn zoon, Jacob Pluister Kzn.

In de Notariële Archieven 1875 van Zuid-Scharwoude, sectie B 73 wordt het huis als volgt omschreven:

1. Een huis, erf en tuin te Zuid-Scharwoude aan de Westzijde van de Voorburggracht, belend Klaas Bos ten Zuden, kadaster sectie B, nr. 73, groot 10 roeden 50 ellen, mitsgaders een strookje grond of erf aan de Westzijde van de straat, aldaar sectie C, nr. 1115, voetpad groot 30 ellen en de brug waardoor dat pad aan het erf is verbonden . . .

1903. Jacob Pluister verkoopt het huis aan Cornelis Rutzen, metselaar te Zuid-Scharwoude.

De Openbare Verkoop vond plaats in koffiehuis D. Kist (huidige De Roode Leeuw).

1905. Eigenaar Cornelis Rutzen verkoopt het huis aan Willem Goudsblom Azn., landbouwer te Oude Niedorp.

1927. Willem Goudsblom Azn. verkoopt het huis aan mijn grootvader Aris Kout Pzn.

1942. Aris Kout Pzn. sterft en laat het huis na aan mijn vader Cornelis Kout Azn.

1953. Cornelis Kout sterft, zijn vrouw Antje Kout-Zijp erft het huis.

1976. Clary Kout Cd. koopt het huis van haar moeder, Antje Kout-Zijp.

Ik was dus op 39-jarige leeftijd de trotse eigenares van een onbewoonbaar verklaarde woning!

Natuurlijk hoorde bij het huis ook grond, maar hier heb ik me NU niet mee bezig gehouden. Het ging mij om het huis.

Uit dit alles is aannemelijk dat het huis in 1811 al van Willem Pluister is geweest, dit om de volgende redenen:

1. De naam W. Pluister hebben we niet meer kunnen vinden in de gegevens betreffende eigenaars in de periode van 1811-1838.
2. Van voor 1811 zijn geen gegevens meer genoteerd.
3. Er is niet vastgesteld dat het huis is her- of verbouwd.

Voorzichtige conclusie: HET HUIS IS DUS OUDER DAN 1811. Exacte bouwdatum niet meer te achterhalen.

Het huis na 1970

In 1970, toen ik terug kwam van mijn reizen naar Noorwegen en Spanje, die ik samen met een vriendin na mijn kleuterleidsterstijd in Oudkarspel had ondernomen, stond het huis leeg.

Het was onbewoonbaar verklaard (o.a. te vochtig, te laag en te primitief). Ook mocht mijn moeder het niet meer verhuren.

Ik herinner me mijn eerste bezoek nog heel goed.

Toen ik binnenkwam via de 'klompenhos' zag ik tot mijn verbazing een huisje, dat nog zo goed als in oude stijl bewaard was gebleven.

Via een heel oude deur (met boven- en onderdeur), de delen aan elkaar bevestigd met een 'houtje', kwam je direct in de keuken. Die was half wit en half oud-rose geschilderd. Verder waren er nog ongeverfde balken en een losse trap met luik naar de zolder. Daar was nog riet onder de pannen, een oude schoorsteen met luik waar vroeger de hammen werden gedroogd en een deur, uitkomend op het pad, met raampje erboven. De vloer had brede oude houten planken en was kapot in de zuidelijke hoek.

De oude deur met levensboom in het bovenlicht

De levensboom, een gietijzeren ornament dat sinds de 2e helft van de 19e eeuw werd gefabriceerd in ijzergieterijen en kunstig ontworpen door industriële vormgevers.

De kamer, met balken, was nog in drie kleuren bruin geverfd. Het was de eerste verflaag.

Twee complete, gawe bedsteden, met onderkastjes geverfd in die speciale kleur blauw (tegen de muggen heb ik wel eens gehoord). Ze hadden een tegelvloertje en een heel klein raampje naar buiten. Hier werden, naar ik heb vernomen, onder andere de aardappels bewaard.

Een zwart houten schoorsteenmantel, met daarboven een achter glas geschilderde vaas met bloemen met de datum 1879.

Een luikje boven de deur naar de keuken kon open en dicht. Misschien zodat er wat warme lucht door kon, naar de keuken die niet verwarmd was?

Door een mooi groot raam, verdeeld in kleine ruitjes, keek je op het smalle slootje en daarlangs op grasland met koeien en weer verder de duinen. Dit raam was nieuw en geplaatst door mijn vader omstreeks 1948. Het verving de oorspronkelijke twee ramen. Ook de schoorsteen op het dak is in deze tijd gedeeltelijk vernieuwd.

Het huis had, ondanks dat het 'wat onderhoud' nodig had, heel veel sfeer vond ik. En inderdaad, het was oud, maar het was een huis en een huis was wat ik nodig had. Het uitzicht was prachtig en ik vond het vanaf het begin leuk.

Zo zette ik eerst mijn piano in het huisje. Toen het wat was opgeknapt (o.a. nieuwe betonnen vloeren, wat geschilderd en een kachel) en weer voorzien was van water, gas en licht (en WC!) trok ik er zelf in.

Hulp bij de inrichting kreeg ik van mijn moeder en de burens: allemaal afgedankte spullen (w.o. een olieachel), een soort van buurt-kringloop zou je kunnen zeggen. Het huis was, zoals we zeiden 'onverklaarbaar bewoond'.

Mijn logee in de bedstee! Omstreeks 1976.

Het was ook in deze tijd dat ik ging 'schat zoeken'. Dat ging zo: de onderste kastjes in de kamer hadden geen vloer dus kon je er zo in graven. Toen ik dat deed vond ik inderdaad een schat. Geen gouden munten of zo, maar een mooie oude ijzeren kachelpook, die ik tot aan de dag van vandaag nog steeds gebruik voor mijn openhaard kachel.

De verkaveling

In 1972 bereikte de Verkaveling het dorp Zuid-Scharwoude en daarmee de Boomgaard. De brug werd weggehaald. De Voorburggracht en alle sloten die het omringden werden gedempt. Het was geen eiland meer. Niet eens een schiereiland.

Uitzicht vanaf mijn huisje voor de verkaveling

Tijdens de verkaveling in 1972, de Boomgaardbrug werd weggehaald

Net na de verkaveling, het slootje is gedempt

Voor mij had het als consequentie dat, ondanks alle moeite door mijn buurman (wijlen) Steef Sniijders en mijzelf gedaan om het slootje voor zijn en mijn huis open te houden, het toch uiteindelijk werd gedempt. Het kwam droog te staan en ging stinken wegens geen verbinding met een open sloot.

Mede door deze verkaveling werd ik gedwongen de tuin opnieuw in te richten. Ik plantte bomen en besloot uiteindelijk er een wilde tuin van te maken, onder andere omdat mijn pogingen er een groentetuin van te maken mislukt waren door een combinatie van te veel slakkenbezoek en te weinig aandacht. Het ontstond als het ware vanzelf.

De vuilnisbelt naast het huis bestond voornamelijk uit resten van de ingestorte boot. Deze was bij een harde storm omgewaaid volgens een buurtbewoonster. Met familie en vrienden is dit opgeruimd.

Bezwaarschriften

In 1976 kocht ik het huis van mijn moeder, na eerst nog in 1975, namens mijn moeder, enige bezwaarschriften naar de Gemeente Langedijk te hebben geschreven. De Gemeente had namelijk Bejaardenwoningen gepland op onze grond, de voormalige tuin van mijn vader. Voor mijn huisje was een speeltuintje gepland, ongeveer 2 meter voor mijn raam. Dit kon toch, volgens de ambtenaar van de Gemeente, geen bezwaar zijn, daar ik toch kleuterleidster was geweest!

Ondanks al deze bezwaarschriften (tot de Kroon!) bleef de uitslag:

'Het Algemeen Belang gaat voor'. Het was triest en spannend tot op een goede dag, ruim een jaar later, dezelfde ambtenaar tegen mij zei dat de Gemeente niet langer meer geïnteresseerd was in onze grond. Wat een opluchting, wat een rust!

Ook in deze tijd (vanaf 2014) maken we als bewoners bezwaar tegen de plannen van de gemeente Langedijk, die naast de DEEN-zelfbediening nog een grote VOMAR-zelfbediening met woonlagen erop en ernaast heeft gepland. Ook de bevoorrading (vooral die over de smalle Boomgaard) baart ons zorgen.

Het woongenot van Boomgaard 16

Inmiddels had ik werk en een kamer gevonden (later een etage) in Amsterdam en kwam ik de weekenden naar Zuid-Scharwoude.

Het huis is ook in die tijd (1982) wat grondiger opgeknapt en leefbaarder gemaakt, waarbij ik er steeds voor heb gewaakt het oude karakter niet te verliezen.

De kamer in 2015 met schilderij

De zomertuin

Hoe woont het in zo'n oud, ouderwets huisje, wat nauwelijks is aangepast aan deze moderne tijd?

Sinds 1982 is er, behalve het onderhoud aan huis en tuin, weinig veranderd.

Ik moet toegeven dat soms mijn handen jeuken om de kamer over te verven in een wat lichtere kleur, de oude buitendeur te vervangen door een andere die minder

Een tevreden bewoonster!

klemmt, de gaskachels te vervangen door CV, een vaste trap naar boven te maken. Ik heb dit tot nu toe niet gedaan. Daarom is het karakter van het huisje redelijk bewaard gebleven en vind ik het tot nu toe nog steeds leuk en prettig wonen.

Na dit alles de beantwoording van de vragen gesteld in de inleiding:

Wat betekende die datum 1879? Was het toen gebouwd of verbouwd . . . ? Wat is het bouwjaar?

- Het blijft raden waarom het (vaste) schilderij, met de datum 1879, boven de schoorsteen is aangebracht. Zelf vermoed ik dat er wat lichte verbouwingen hebben plaatsgevonden, bij voorbeeld het opnieuw betimmeren en schilderen van de kamer. Dit zou de eerste verlaag verklaren. In ieder geval: de bouwdatum is het niet.

Wie het heeft gemaakt weet ik ook niet. Het is niet gesigneerd.

- Zoals boven aangegeven is het bouwjaar onbekend. Wel veel ouder dan ik dacht. Zeker van voor 1848, maar zoals gezegd waarschijnlijk van voor 1811.

Wat betreft de Boomgaard ben ik, behalve een paar informaties in het archief te Alkmaar betreffende het Bouwjaar, voornamelijk afgegaan op mijn eigen herinneringen, verhalen en foto's. Het geheel aangevuld met die van mijn familie en vrienden, bewoners en ex-bewoners van de Boomgaard en omgeving.

En tot slot:

Mijn oom, de timmerman sprak, toen ik hem vroeg in 1976 of ik dit oude huisje wel zou kopen, de profetische woorden:

'Dit huisje overleeft jou wel . . .'

En kijk, het ziet ernaar uit dat hij gelijk krijgt!

Zoeken naar de Moeijes-Molen

Met enige regelmaat krijgen we gelukkig foto's van u toegestuurd ter verrijking van ons fotoarchief. Elke aanwinst is van harte welkom, want een bijdrage tot ons streven om de geschiedenis van Langedijk beter in kaart te brengen. Eind vorig jaar kreeg ik door tussenkomst van Helen Langedijk-Berkhout onderstaande foto van oud-Langedijker Paul Moeyes.

Afbeelding 1. De gekregen foto

Op de foto staat te midden van een groepje mensen zijn betovergrootvader Frederik Moeijes als de molenaar van de afgebeelde molen. Paul wilde graag weten welke molen het betrof en waar die staat of stond.

Helen Langedijk had zelf al wat naspeuringen gedaan en suggereerde dat het misschien zou gaan om één van de poldermolens op de Oosterdijk in Oudkarspel.

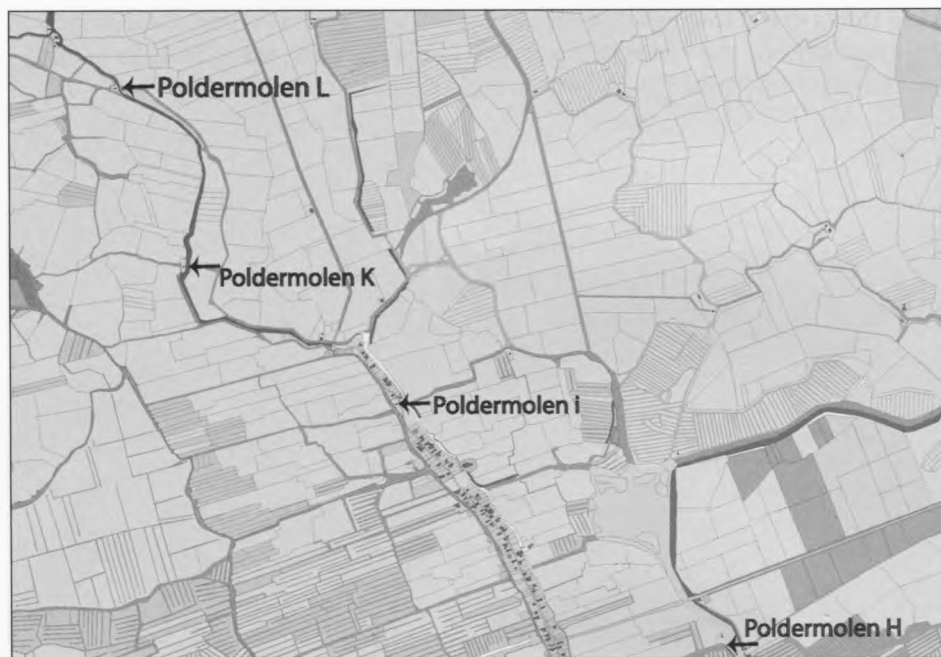
Van overgrootvader Frederik, geboren in 1838 te Hoogwoud en overleden in 1914 te Zuid-Scharwoude, was bekend dat hij een deel van zijn leven watermolenaar was in Oudkarspel. Tot zover de summiere gegevens voor een zoektocht naar de afgebeelde molen. Een leuke puzzel.

De zoektocht

Ik kende de foto, we hebben hem ook in het archief. Met een aantal medebestuurders had ik er al eens eerder vruchteloos naar zitten kijken. Molens laten zich, als je er niet al te veel van weet, moeilijk lokaliseren en typeren. En omdat de bebouwing op de achtergrond ook niet direct specifieke kenmerken toont, had ik de foto destijds

maar weer terzijde gelegd. Nu was er echter een gegronde aanleiding om er weer eens goed naar te gaan kijken. De suggestie dat het één van de molens op de Oosterdijk in Oudkarspel zou zijn, kon wel direct terzijde worden geschoven. We hadden vorig jaar net de tentoonstelling 'Hoog water, droge voeten' in het Regthuis achter de rug. In dat verband hebben we uitgebreid aandacht besteed aan alle molens op de Oosterdijk die voor de bemaling van het Geestmerambacht moesten zorgdragen, uiteraard ook die in Oudkarspel.

Er waren drie molens in Oudkarspel voor de bemaling van het Geestmerambacht, alfabetisch gerangschikt I t/m L (de letter J werd niet gebruikt). Molen I stond in de Dorpsstraat bij de overhaal en de molens K en L stonden op de Ambachtsdijk. Molen K, de Trompersmolen, was een wipmolen. De molens I en L waren wel van het gezochte type, namelijk grondzeilers, maar komen gezien hun ligging en oriëntatie ten opzichte van de bebouwing op de achtergrond ook niet in aanmerking.

Afbeelding 2. De locaties van de drie molens in Oudkarspel op de Oosterdijk

Binnen het Geestmerambacht waren/zijn ook nog wel een aantal molens voor de bemaling van de kleinere polders. Echter ook die komen niet in aanmerking gelet op hun situering en de bebouwing op de achtergrond. Raadpleging van de 'Molendatabase van Verdwenen Molens' bracht mij ook niet verder.

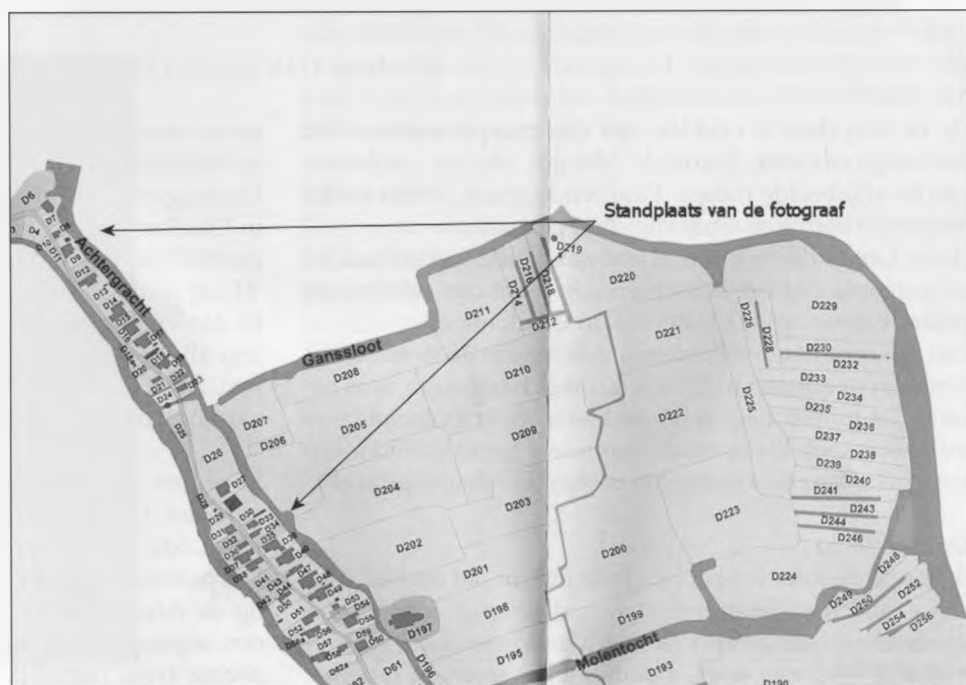
Wanneer het gaat om vraagstukken over het Geestmerambacht dan ben je bij de Stichting C.O.O.G. aan het goede adres. Van alle dorpen in het ambacht, één nog te verschijnen boek uitgezonderd, hebben zij de veldnamen in de loop van meer dan vier eeuwen in kaart gebracht en gekoppeld aan de kadastrale gegevens. Dus aanleiding om Marianne Teunis te raadplegen. In eerste instantie kwam zij ook niet veel verder dan de constatering dat Freek Moeijes te boek stond als 'watermolenaar in Oudkarspel'. In genoemde molendatabase was de naam 'Moeijes' in het geheel niet terug te vinden.

De vermelding in de genealogische bronnen dat zoon Gerbrand 'watermolenaar op de Bleekmeerpoldermolen' was bracht het vermoeden naar boven dat genoemde molen weleens de gezochte zou kunnen zijn.

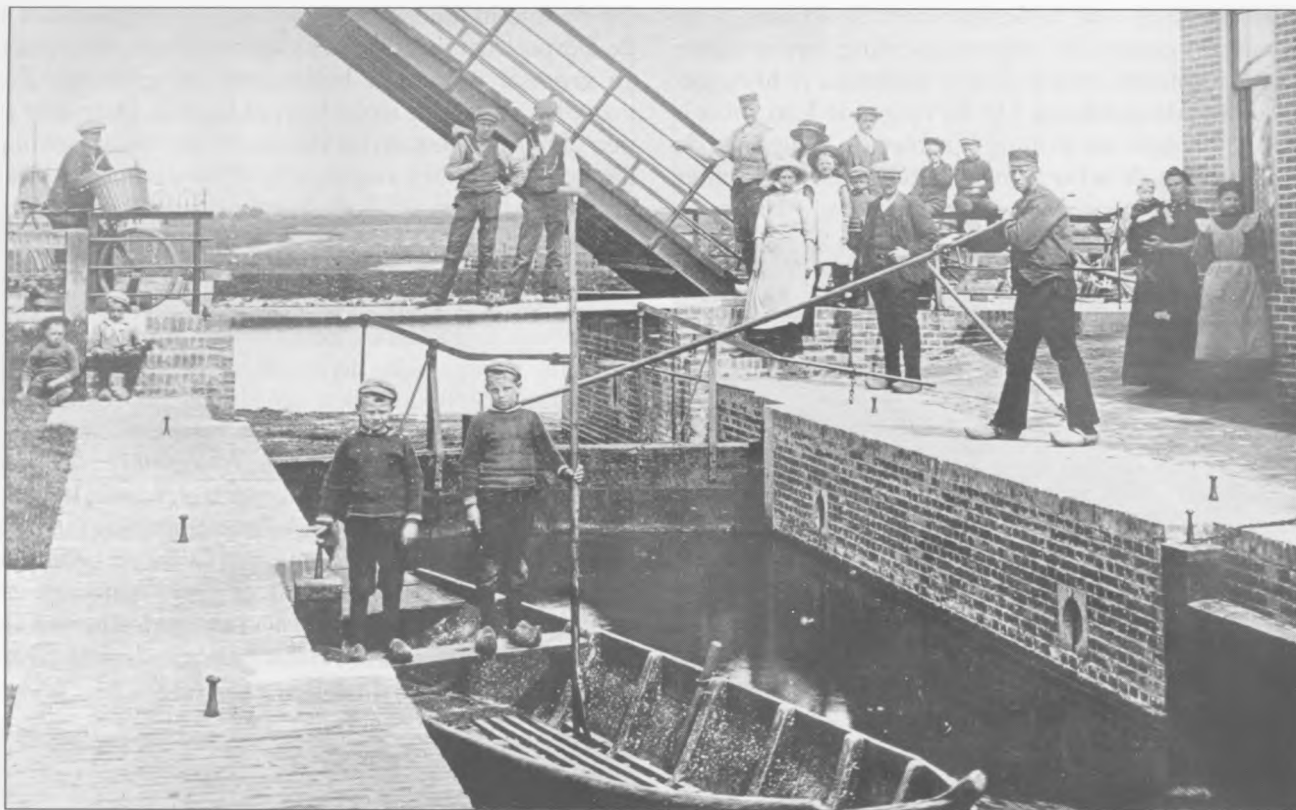
Op de kaart van de situatie in 1832 in het C.O.O.G.-boek 'Oudkarspel' staat deze molen op een stuk land aangeduid als D219, zie afbeelding 3.

Dit betekende dat ik aanvankelijk verkeerd zocht. Het blijkt dat deze locatie in 1832, maar ook nog rond 1900, tot de gemeente Oudkarspel behoorde, terwijl dit gebied nu in de gemeente Schagen, Waarland, ligt. Dit gegeven zette me bij het zoeken aanvankelijk op het verkeerde been.

Uitgaande van deze veronderstelling staat de molen op de foto dan op de noorderkade van de Middenkoogpolder en de fotograaf op de dijk van de Bleekmeer. Hij maakt de foto dan in de richting ongeveer loodrecht op de bebouwing van Oudkarspel. Dus in de richting van de overtoom, bij molen I, zo deze destijds nog bestond want hij werd in 1902 afgebroken. Zo ja, dan vallen beide op de foto weg achter de molen. Met dit in het achterhoofd herinnerde ik me een foto in ons archief waarop sluis en molen beide staan afgebeeld.

Afbeelding 3. Reconstructie van de kadaasterkaart Koogpolder sectie D uit 1832 (© Marianne Teunis)

Afbeelding 4. De sluis met de nieuwe beweegbare brug in de Dorpsstraat in 1923

Het betreft een foto bij de ingebruikname van de nieuwe beweegbare brug in de Dorpsstraat in 1923. De molen staat uiterst links op de foto van afbeelding 4. De foto is naar het Oosten genomen en het is goed waarneembaar dat de molen vrijwel in het verlengde ligt van de oriëntatie-richting van de sluis.

De bebouwing links naast de foto geeft zo op het oog meer aanknopingspunten, dan de bebouwing rechts. Op onderstaande detailfoto in afbeelding 5 heb ik de herkenbare huizen voor de duidelijkheid van een letter voorzien.

Analyse van de bebouwing op de achtergrond van de molenfoto

Als bovenstaande juist is, zou de bebouwing aan de Dorpsstraat ten noorden en ten zuiden van de sluis enigszins herkenbaar moeten zijn. Foto's uit die tijd waaruit dat zou blijken zijn in het archief niet aanwezig. Ik was aangewezen op foto's uit de serie 'Fotoherkenning Langedijk Zomer 1967'. Deze serie (ook op onze website te bekijken), waarop vrijwel alle woningen in de gehele gemeente zijn afgebeeld, heeft de gemeente destijds laten maken.

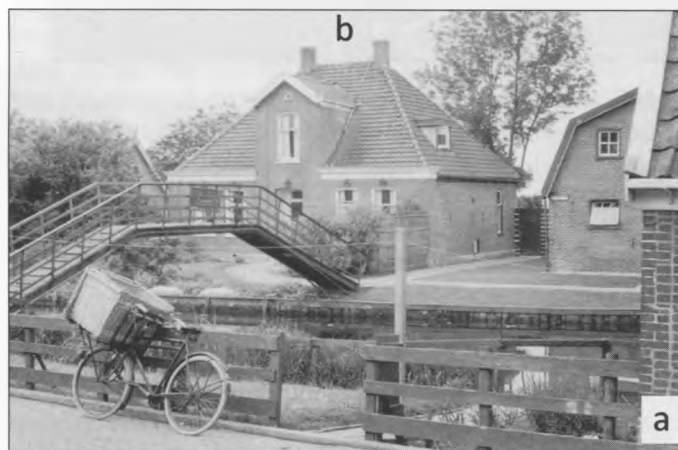

Afbeelding 5. Detail van de molenfoto met de bebouwing links van de molen

Ik meen dan huis a te herkennen met de woning a op afbeelding 6, gezien de oriëntatierichting ten opzichte van de Dorpsstraat. Deze foto is in zuidelijke richting genomen vanaf de sluisbrug. Op de volgende foto, afbeelding 7, herkennen we woning b achter de brug naar de Engelenburg en de schuur met de gebroken kap achter woning a.

Afbeelding 6.

Afbeelding 7.

Afbeelding 8.

Op de foto in afbeelding 8 zien we aan de Oostkant van de Dorpsstraat een drietal stolpboerderijen. De achterste en grootste is hier de bejaardenwoning 'Buiten Zorg', voordien was deze stolp het polderhuis. Deze drie stolpen zijn te herkennen op de detailfoto van afbeelding 5. De stolp uiterst links op deze foto, aangeduid met de letter c, zou dan het polderhuis kunnen zijn. Tot zover de bebouwing links van de molen en dus ten zuiden van de sluis. Nu naar de andere kant.

Rechts van de molen op afbeelding 1, dus noordelijk van de sluis, staan op de achtergrond eveneens een aantal markante stolpboerderijen aan de Dorpsstraat. We hebben in het archief echter geen foto's die herkenningspunten opleveren. Ook niet in de serie van 1967.

Dus bleef de vraag over of momenteel, vanuit het standpunt van de fotograaf destijds, misschien nog iets te herkennen zou zijn van de contouren van de bebouwing. Om dat te onderzoeken heb ik een foto genomen vanaf de Diepgatweg in Waarland van dit gedeelte van Oudkarspel. Ongeveer in de richting zoals de fotograaf de molenfoto maakte.

Afbeelding 9. Plaatje van Google Earth met de aanduiding van de locatie van de molen

Het is echter niet goed mogelijk om de positie van de fotograaf van toen in te nemen, aangezien het gebied is verkaveld en alle landschapselementen van toen rigoureus zijn uitgewist. Wel zijn de coördinaten van de molenstandplaats bekend, zodat bijvoorbeeld met Google Earth nagegaan kan worden waar de molenoorspronkelijk gestaan moet hebben.

Afbeelding 10. Detail van de molenfoto met de bebouwing rechts van de molen

Afbeelding 11. Mijn opname met globaal hetzelfde gedeelte van de bebouwing aan de Dorpsstraat

Vergelijken we mijn foto met het betreffende detail van de molenfoto, dan valt op dat na ruim een eeuw toch nog heel veel herkenbaar is in het profiel. De in beide opnamen gelijk geduide stolpen zijn duidelijk herkenbaar.

De bebouwing tussen de stolpen vertoont ook nog verrassend veel overeenkomsten. Alleen de stolp uiterst rechts is er niet meer, zoals inmiddels zovele stolpen uit het dorpsbeeld zijn verdwenen.

Op grond van bovenstaande kunnen we veilig stellen dat we de gezochte molen hebben gevonden. Blijft nog de vraag wanneer de foto zal zijn genomen. Frederik Moeijes overleed in 1914, dus moet de foto van voor die tijd zijn. Op afbeelding 5, de detailfoto van de bebouwing links van de molen, zijn tussen het huis a en de molen de contouren van enige huizen zichtbaar

Wanneer dit huizen zouden zijn van de Engelenburg dan is de foto na 1907 genomen. Volgens het boek 'Oudkarspel' van de Stichting C.O.O.G. is de Engelenburg pas na 1907 bebouwd. Dus laten we voorlopig maar aannemen dat de foto van rond 1910 is.

De Koog- en Bleekmeerpoldermolen

Frederik Moeijes zal tussen 1877 en 1880 als watermoleenaar op de bewuste molen zijn gekomen. De molen bemaalde vanaf 1834 zowel de Koog- als de Bleekmeerpolder. Beide polders waren gescheiden door de Ganssloot, die deel uitmaakte van de Raaksmatboezem. Door een duiker onder dit water waren beide polders met elkaar verbonden en vormden zodoende een waterschap. Beide polders stonden vanaf toen tevens onder hetzelfde bestuur en vanaf 1864 werden beide polders ook administratief als één polder (149 ha) beschouwd. Op de topografische kaart van 1880 staat een stoomgemaal in de Bleekmeerpolder aangegeven, zodat toen de bemaling wellicht in tegengestelde richting door de grondduiker

zal hebben plaatsgevonden. In hoeverre Frederik in het dagelijks leven met e.e.a. belast was, is niet bekend. In 1936 wordt een motorgemaal vermeld, met een ruwoliemotor van 30 pk met vijzel. De molen van de Koogpolder was toen ook nog in bedrijf. Een jaar later verbrandt de molen.

Volgens de molendatabase dateert de molen van voor 1565. Op de kaart van Adriaan Anthonisz. uit 1567 staat de molen dan ook vermeld. In de 17e eeuw is de molen eigendom van het Vrouwengasthuis in Alkmaar en in 1832 is de molen met erf en huis eigendom van de ingelanden. In 1913 wordt de molen aangeduid als de molen van IJze Koster.

Moeijes, een familie van molenaars

Frederik Moeijes, midden op de molenfoto, met pijp, is in 1838 in Hoogwoud geboren en in 1861 aldaar met Aafje Harder getrouwd. Aafje is de vierde van links op de molenfoto. Zij krijgen acht kinderen, achtereenvolgens: Cornelis, Jacob, Arien, Grietje, Pieter, Jan, Frederik en Gerbrand. Alleen de jongste, Gerbrand, is in 1880 in Oudkarspel geboren. Alle andere kinderen zijn nog in Hoogwoud geboren. Frederik, de voorlaatste, in 1877, zodat veilig kan worden aangenomen dat vader Frederik tussen 1877 en 1880 als watermolenaar van de Koog- en Bleekmeerpolder zal zijn aangenomen.

Hoewel we niet alle familietakken verder zullen volgen, is in dit verband toch vermeldenswaard dat alle mannelijke kinderen, behalve Frederik, in de genealogische bronnen genoemd worden als watermolenaars. Van Cornelis en Pieter wordt niet vermeld waar en op welke molen, Jacob op molen A aan de Twuijverweg in Sint-Pancras en Arien op een niet nader genoemde molen op de Oosterdijk in Zuid-Scharwoude. Jan wordt genoemd als watermolenaar op de wipmolen aan de Langebalk te Zuid-Scharwoude. Jan trouwt in 1899 met Neeltje Hart, dochter

Afbeelding 12. Detail van de molenfoto

van Klaas Hart en Antje Zee. Ik vermoed dat rond die tijd Jan het molenaarschap van zijn schoonvader overneemt. De mooie wipmolen stond namelijk lange tijd bekend als de 'Kotmolen van Hart'. Zoon Frederik kiest als enige een ander beroep en wordt koster van de N.H.-kerk in Oudkarspel (nu de Allemanskerk). Overigens, dochter Grietje huwt met Jacob van Schagen, en u raadt het al, ook een watermolenaar.

De jongste zoon Gerbrand, vijfde van links op de foto, is vermoedelijk de opvolger van zijn vader op de Koog- en Bleekmeerpoldermolen. In 1904, wanneer hij Nantje Liefhebber uit Heerhugowaard huwt, staat hij namelijk als zodanig te boek, terwijl vader Frederik dan als tuinder wordt aangeduid. In de molendatabase staat vermeld dat de Bleekmeerpoldermolen in 1913 de molen is van 'Ijze Koster', terwijl Gerbrand bij de geboorte van zijn jongste zoon Jan in 1915 nog steeds als watermolenaar wordt aangeduid. Het is mij onbekend of Gerbrand dan nog steeds op deze molen dienst doet, of dat hij dan inmiddels elders aan de slag is. Later woont Gerbrand aan de Laanweg in Oudkarspel, waar hij in 1947 overlijdt.

Gerbrand en Nantje krijgen vier kinderen, waarvan de oudste en de jongste zoons zijn. De oudste is Frederik en de jongste is Jan. Frederik (Freek) is eerst tuinder en werkt later op de houthandel van Eecen. Uit het huwelijk van Freek en Elisabeth de Jong stamt één zoon: Gerbrand. Deze Gerbrand is gehuwd geweest met mijn nicht Els Lem. Hij woont nu gescheiden in Noord-Scharwoude. Een grappige bijkomstigheid is nog dat Gerbrand en Els na hun trouwen tijdelijk op Dorpsstraat 933 hebben ge-

woond, het kenmerkende huisje parallel aan de straat (aangeduid met een 'a' op afbeelding 6).

Jongste zoon Jan trouwt met Marie Bos, dochter van Jan Bos en Trijntje Kuin. Bij de geboorte van Marie is vader Jan Bos molenaar in de Rijp, later molenaar op molen D (de molen van Swaantje) op de Oosterdijk in Broek op Langedijk. Nog weer later treedt Jan Bos in dienst bij zijn broer Gert Bos, die de meelmolen Fortuin aan het einde van de Molenkade in Noord-Scharwoude dreef.

Jan Moeijes treedt niet in de voetsporen van zijn voorvaderen, hij wordt aannemer, werkte tijdelijk als bedrijfsleider bij de EZO-keukens op de houthandel van Eecen. Echter de 'bemoeie-

nis' van de 'Moeijessen' met molens is hiermee nog niet ten einde gekomen. Dochter Nanny, van Jan en Marie is momenteel 'molenaar in opleiding'. De appel valt ook in dit verband niet ver van de boom.

Hoe zit het nu met de familiebanden van de 'leverancier' van de foto, Paul Moeyes, zult u vragen. Dan moeten we weer even terug naar Frederik en Aafje. Hun zoon Jacob, tweede in de rij van acht kinderen, bracht een zoon voort, ook weer Frederik genaamd. Deze Freek dreef aanvankelijk een manufacturierszaak op de Luizeknip, later een naaimachinehandel tegenover Kayer aan de Dorpsstraat in Oudkarspel. Oud-Oudkarspelaars zullen zich dat nog wel herinneren. Deze Freek is de opa van Paul.

De hierboven genoemde gegevens over de familie Moeijes heb ik ontleend aan de genealogische informatie die ik kreeg van Gerbrand Moeijes, oudste zoon van Jan en Marie.

Tot slot

Gezien het feit dat de familie Moeijes in meerdere generaties molenaars kende op meerdere molens in de regio is het verwonderlijk dat deze naam volledig onbekend was in de molendatabase. De genealogische bronnen brachten uitkomst. Dit heeft er dan mede toe geleid dat de hoogst interessante website van 'de Molendatabase van Verdwenen Molens' (<http://www.molendatabase.org/molendb.php>) nu met enkele gegevens en een mooie foto is verrijkt.

Blijft tenslotte nog de vraag, wie al die andere personen zijn die op de foto staan.

BOUWEN OP 100 JAAR VAKMANSCHAP

Wijsheid in bouwen is kiezen voor een bouwer die bewezen heeft het vertrouwen waard te zijn. Zo'n bouwer is De Geus Bouw. Opgericht in 1912 heeft De Geus Bouw sindsdien een kleine stad aan bouwprojecten opgeleverd. De eerste bouwprojecten staan nu een eeuw. Het zijn stille getuigen van de mentaliteit en

kwaliteit die al sinds de oprichting loodrecht overeind staan. Kijk voor recente voorbeelden van sterk en betrouwbaar bouwen op www.geusbouw.nl of bel 0226-316244 voor een persoonlijk advies of prijsopgave. Of het nu gaat om grote of kleinere bouwprojecten, De Geus Bouw is graag uw partner.

Dijk 30
1721 AE Broek op Langedijk
Postbus 210
1723 ZL Noord-Scharwoude

T 0226 31 62 44
F 0842 28 26 00
info@geusbouw.nl
www.geusbouw.nl

DE GEUS BOUW
SINDS 1912

Bouwde ook het Bollengebouw in Broek op Langedijk in 1948

